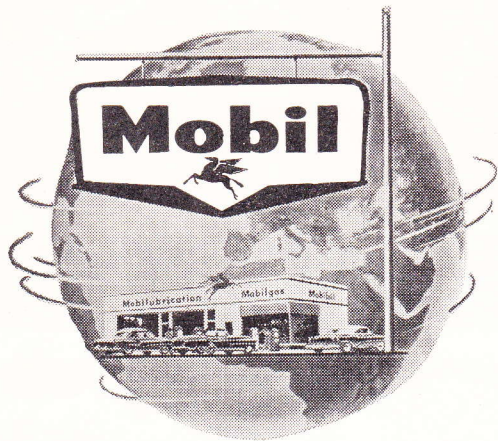

KANSA TAISTELI

- miehet kertovat

N:o 3 1958

Mobiloil Special valittiin maailman rasittavimpaan ajokokeeseen

Maailman ympäri autolla! Tällaisen ajon suoritti Ford viime vuoden heinä—lokakuussa testatessaan vuoden 1958 Fairlane mallinsa. — Matka kesti yli 100 päivää — kilometrejä kertyi yli 27 000. Se oli vaikein ajo, minkä amerikkalainen auto milloinkaan on suorittanut. Usein ajettiin yli 20 tuntia päivässä maailman kurjimpiin kuuluvilla teillä paksujen pölypilvien keskellä tukahduttavassa kuumuudessa. Koko ajan käytettiin Mobil-tuotteita. »Mobiloil Special ei koskaan saattanut meitä pulaan vaikeimmissakaan olosuhteissa», sanoi Fordin ajaja. Ja miljoonat autoilijat ympäri maailman ovat todenneet, että Mobiloil Special pitää aina moottorin loistokunnossa.

**MOBILOIL SPECIAL on
moottorin tehokkain suoja**

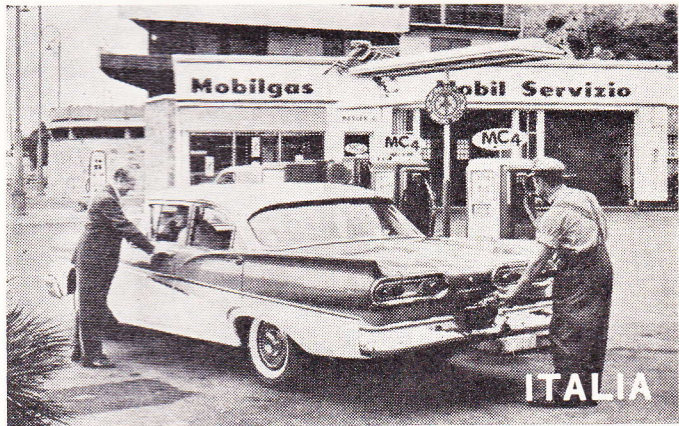
Mobil Oil Oy

RANSKA

IRAN

ITALIA

PAKISTAN

No 3

15. 3. 1958
2. vuosikerta

KANSA TAISTELI

– miehet kertovat

KERTOMUKSIA SOTIEMME TAPAHTUMISTA

PÄÄTOIMITTAJA: Kenraaliluutnantti A. Blick. TOIMITUSKUNTA: Puheenjohtaja kenraaliluutnantti K. L. Oesch, jäsenet kenraalimajuri Verner Gustafsson, kenraalimajuri R. Lagus, kontra-amiraali S. Sundman, eversti L. Harvila, eversti B. Ikonen, eversti E. Kuussaari, eversti G. Magnusson, eversti Valo Nihilä, eversti U. A. Tähtinen, varatuomari Julius Lagus, vääpeli G. Lehti. TOIMITUS: Päätoimittaja Munkkiniemi, Dosentintie 2, puh. 48 20 50, toimittajat Simonk. 12 A 4, puh. 66 26 96. KONTTORI: Helsinki, Korkeavuorenk. 28. Puhelimet: tilaukset 19 367, levikinhuolto 62 22 71. Postisiirtotili n:o 94941. KUSTANTAJA: Sanoma Osakeyhtiö.

LMESTYY VUONNA 1958 12 NUMEROA, JOISTA 2 KAKSOISNUMEROA. TILAUSHINTA 600 MK

Bristol Blenheim pommituskone lennollaan

Maaliskuun 6. päivänä tuli kuluneeksi 40 vuotta siitä, kun Suomen armeija sai ensimmäisen lentokoneensa. Silloin saapui ruotsalainen lentäjä, kreivi Eric von Rosen lentäen Pohjanmaalle ja lahjoitti koneensa valkoiselle armeijalle. Siitä alkoi ilmavoimiemme kehitys ja miesten koulutus. Kaksikymmentäyksi vuotta myöhemmin joutuivat lentäjämme osoittamaan, mitä he olivat oppineet, ja he osoittivat sen kunniaakkaalla tavalla.

MAALISKUUN alkupäivinä 1940 Talvisotamme lopputulos alkoi jo olla selvä. Sitkeästä vastarinnasta huolimatta väsyneet ja suurta mieshukkaa kärsineet joukkomme olivat joutuneet peräytymään sodan päänyttämöllä, Karjalan kannaksella. Etenkin länsi-Kannaksella paine oli suuri. Tiet olivat vihollisen valtaamalla alueella täynnä Viipuria kohti eteneviä joukkoja, kuormastokolonnia ja panssareita. Pitkät junat höyryivät Leningradin

suunnalta pohjoista kohti, ja vihollinen oli jätet ylittänyt jo Viipurinlahden puretuen Vilaniemelle Säkkijärven rannikolle. Toimin pommituskoneen tähytäjänä lentolaivue 46:ssa, ja minulla oli ilmasta käsin tilaisuus laajasta perspektiivistä seurata vihollisen voimakasta etenemistä. Nuoren, toivonriikkaan vänrikin oli vähitellen pakko uskoa se masentava tosiasia, että peli oli pelattu. Vihollinen oli nähtävästi päättänyt tehdä siitä pikaisen lopun.

miksi mainitut keskiraskaat pommituskoneet. Tyyppi oli englantilainen pitkänokkainen Bristol Blenheim eli "Pelti-Heikki", kuten sitä kutsuimme. Sen piti tehokorkeudessaan, joka oli n. 5 000 metriä, saavuttaa lähes 500 kilometrin tuntinopeus. Tähän siihen aikaan huimaavaan nopeuteen se piti narrata yhdeksän naulan ahtopaineella ja sadan oktaanin bensiinillä. Tällaista jaloa nestettä oli kuitenkin lupa tarjota "Pelti-Heikin" moottoreille vain hätätilassa, sillä ainetta oli maassamme vähän, ja se oli lentueemme päällikön, kapteeni Piponiuksen eli Pipon kertoman mukaan kalliimpaa kuin whisky.

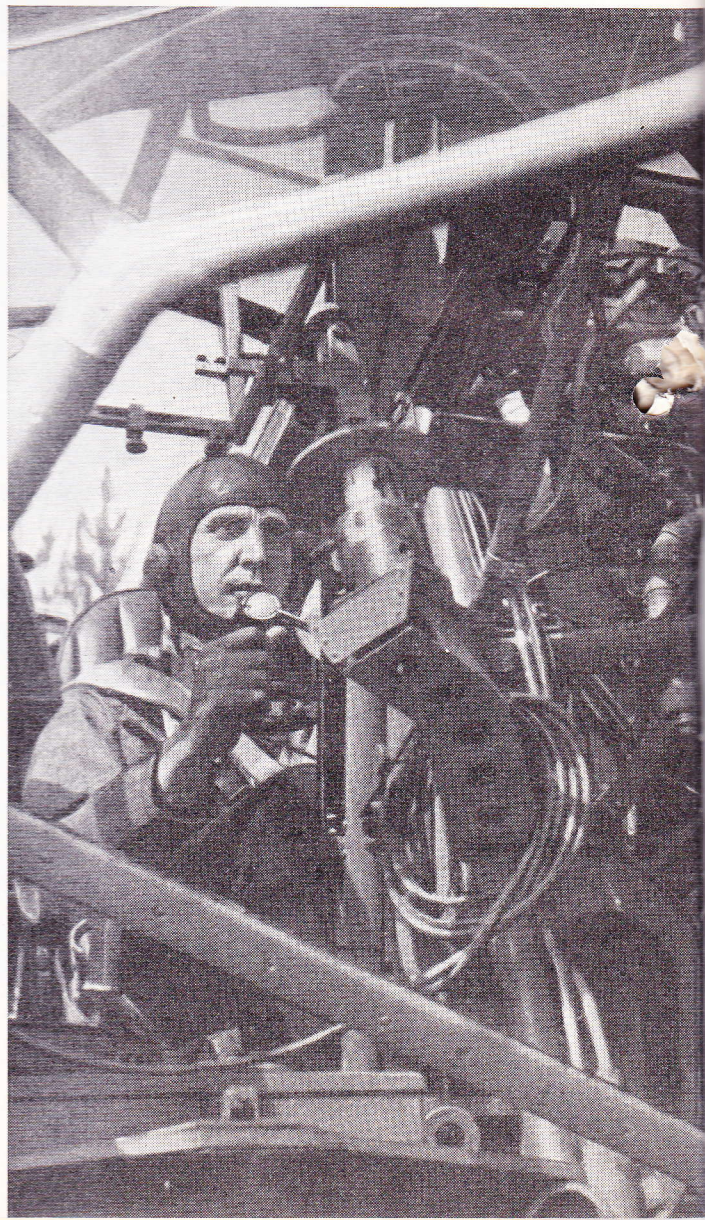
Uudet koneemme kohensivat huomattavasti mielialaamme. Taisimme olla hieman ylpeitäkin näistä tekniikan huippusaavutusta edustavista pitkänokistamme, jollaisia ei ollut muilla laivueilla. Mutta vastoin odotuksiamme pitkänokkia vainosi epäonni. Kolmen viikon kuluttua niiden ensiesiintymisestä Karjalan taivaalla muistaakseni puolet niistä oli joko ammuttu alas tai pakkolaskuissa vaurioituneina poissa pelistä. Kannaksella oli ilma-sota kiihtynyt, ja vihollisen hävittäjillä oli selvästi ilmaherruus. Niitä oli jatkuvasti sadoittain liikkeellä. Ne muodostivat taistelumaaston ylle peltikaton, kuten lentäjien kielellä hieman liioitellen sanottiin. Jatkuva kirkas sää loi niille erinomaiset toimintamahdollisuudet. Melkein jokaisella sotatennolla joutuimme niiden kanssa kosketukseen. Jos ne pääsivät yllättämään yksinäisen pommituskoneen, muodostui taistelu useimmiten sangen lyhyeksi "Pelti-Heikin" joutsenlauluksi. Ainoa pelastumisen mahdollisuus tällaisessa tapauksessa oli nopea syöksy pintaan ja pako täysin kaasuina maastoa nuoleskellen.

Noudatimme siis tunnettua ohjetta "pelastakoon itsensä ken voi", sillä raskaan ja kömpelön pommituskoneen antautuminen taisteluun ketterän ja tulivoimaisen hävittäjäpartion kanssa olisi ollut sulaa järjettömyyttä. Sodan loppupuolella naapuri kuitenkin sai entistä nopeampia ja ketterämpiä hävittäjiä, niin että oli sangen kyseenalaista, takaisiko enää uusien pommituskoneittemme lisääntynyt nopeuskaan tällaisen tempun onnistumisen. Muutamien koneittemme tuhoutuminen vihollisen puolella herätti meissä tiettyjä epäilyksiä, mutta kun niiden viimeisistä vaiheista kukaan aseveikoista ei palannut meille kertomaan, saimme tyytyä kukin vuorollamme ratkaisemaan ongelman omien kokemustemme pohjalla. Pahojen aavistusten vallassa odotin omaa vuoroani, ja tulihan sekin aikanaan.

Maaliskuun kymmenes päivä valkeni, kuten niin monet edellisetkin, kylmänä ja kirkkaana. Koneemme miehistö, jonka muodostivat vänrikki Lunnela ohjaajana, kersantti Mörsky kk-ampujana ja radistina sekä allekirjoittanut tähytäjänä eli koneen päällikkönä, oli saanut määräyksen pysytellä tiiviissä tuntumassa lentueen toimistoon, josta milloin tahansa oli odotettavissa tehtävä. Odottavan aika käy pitkäksi, ja yritimme parhaamme mu-

kaan kuluttaa sitä lueskellen ja rupatellen. Tunnit kuluvat, mutta lähtökäskyä ei kuulunut. Rupattelukin oli hieman väkinäistä. Tähän oli oma syynsä, mutta siitä emme puhuneet. Äänettömyyden vallitessa katselin kauan erästä postikorttia, joka oli osoitettu kapteeni Piponiukselle. Siihen oli kullikkaalla lapsen käsialalla suurin kirjaimin tekstattu: Terveisiä isille ja Kimmolle! Isin nimi tuli jo mainituksi, Kimmo oli hänen uskollinen koiransa. Tämä kortti ei koskaan saavuttanut vastaanottajaansa. Pipo oli hiljattain lentänyt viimeisen lentonsa. Olimme menettäneet samalla kertaa sekä taitavan lentueenpäällikön että sydämellisen aseveljen. Tajusimme kuitenkin, että tuon kortin lähettäjä oli menettänyt vielä paljon enemmän.

Vihdoin illan suussa tuli lähtökäsky. Tehtäväkseni annettiin tiedustella rautatieliikennettä rataosalla Perkjärvi—Valkeasaari sekä pommittaa sillä liikkuvia junia. Paluulento piti suorittaa pitkin Suomenlahden rannikkoa Kronstadtin pohjoispuolite Seivästön ohi Koivistolle ja sieltä Viipurinlahden yli Säkkijärvelle. Tämä reitti katsottiin turvallisimmaksi, koska meren jäällä ei ollut ainkaan vihollisen it-tykistöä. Lähdön piti tapahtua vasta klo 17.30, joten tehtävän suoritus sattuisi lähelle auringon laskua, ja paluulento voisi hämärän turvin paremmin onnistua. Meillä oli toista tuntia aikaa valmistautua lähtöön. Raskaan sarjan lai-

Pommituskoneen ohjaaja monimutkaisten laitteittensa ääressä

Blenheimin konekivääriampuja

vueissa ei näet tullut sellaista lähtöhötäkkää kuin hävittäjälaivueissa, joissa hälytysvuorossa olevien piti joka hetki olla valmiina kuin "lukkari sotaan".

Lähestymislennon aikana oli hyvää aikaa mietiskellä edessä olevaa tehtävää sekä yleensä koko ilmasotaa. Saimaan yläpuolella lentäessämme aurinko oli jo laskeutunut hyvän matkaa kohti taivaanrantaan, joka tällaisena kirkkaana kevättalven päivänä piirtyi terävänä kuin kynällä vedetty viiva. Ympäröivä avaruus oli autio ja tyhjä. Näkyvyys oli hyvä, aivan sietämättömän hyvä. Luulenpa, että jokaiselle meistä kolmesta palautuivat mieleen konetarkastaja Savelan, vakaan hämäläisen, lähtöhetkellä lausumat sanat: "Antaisimpa kuukauspalkkani, jos sää muuttuisi pilviseksi." Pilvikerros näet tarjoaa pommituslentäjälle samanlaisen suojautumismahdollisuuden kuin metsä maan pinnalla kamppaileville aseveikoille. Pilvien sisällä puikkelehtien voi tarpeen vaatiessa eksyttää vihollisen hävittäjät ja irtautua it-tulesta.

Tehtävämme edellytti lähes tunnin kestäväää lentoa vihollisen puolella, ja näissä olosuhteissa onnistumisen mahdollisuudet eivät näyttäneet kovinkaan suurilta. Epäonnistuminen merkitsi pahimassa tapauksessa koneen ja koko miehistön tuhoutumista. Omasta turvallisuudesta huolehtiminen ei suinkaan ole sotilaan korkein hyve, ja saattaa tuntua suorastaan epäsanmaalliselta, kun tässä yhteydessä siitä mainitsen. Tämän asian ymmärtämiseksi mainittakoon, että meillä oli pommituskoneita sekä niitä varten koulutettua miehistöä perin vähän. Emme saaneet ehdoin tahdoin antautua uhkapeliin. Annetut tehtävät oli kuitenkin pyrittävä kunnollisesti suorittamaan. Näiden kahden

tavoitteen yhdistäminen ei aina ollut kovinkaan helppoa. Juuri siinä oli meidän kriisimme. Kuinka paljon paremmin olisimme voineet keskittyä tehtäviimme, jos omat hävittäjämme olisivat meitä suojanneet! Mutta niillä oli yllin kyllin muita tärkeämpiä tehtäviä.

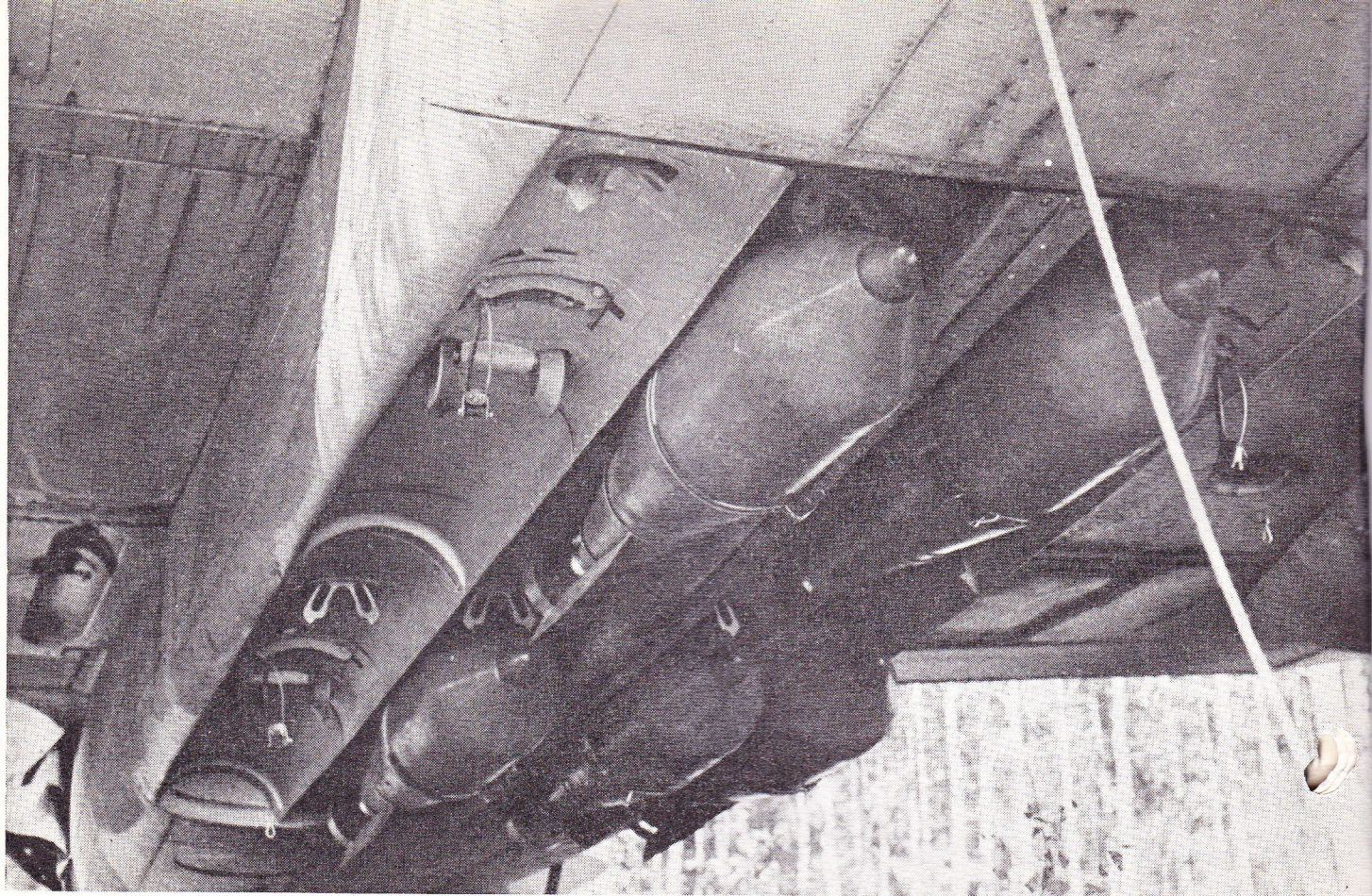
Ylitettyämme Saimaan etelärannan jossakin Joutsenon ja Imatran välimailloilla nämä mietiskelyt vaihtuivat käytännöllisempiin. Kaukana edessä alkoi näkyä ohuita savukiehkuroita ja hieman myöhemmin tulen loimuja, jotka olivat asettuneet koukeroisen Vuoksen linjan molemmin puolin. Vuoksen, Karjalan kannaksen valtasuonen, molemmille rannoille oli ajan mittaan virinnyt kukoistava elinkeinotoiminta, niin maatalous kuin teollisuuskin monine asutustaajamineen. Nyt, kevättalvisen illan lähetessä, niiden savuavat rauniot ja hiipuvat hiilokset viittoivat tietä kaakkoa kohti syöksyvälle yksinäiselle suomalaiselle pommituskoneelle.

Pian saavuimme taistelumaaston yläpuolelle. Kranaattien mustaksi möyrimä maasto kertoi taisteluiden rajuudesta. Parast'aikaa vihollisen tykistö näytti olevan vilkkaassa toiminnassa. Totesimme sen maastossa tiheään tapahtuvista leimahduksista. Jyrähdyksiä emme kuulleet, sillä koneemme moottoreiden pauhu hukutti ne.

— Vilkasta tykistötoimintaa, murahti harvasanainen kk-ampujamme päämajan tutuksi tulleita tiedoituksia siteeraten.

— Tavallista vilkkaampaa, totesin puolestani.

Keskustelu lopahti alkuunsa, sillä kenelläkään meistä ei tuntunut olevan mitään tärkeää sanottavaa. Lörpöttely ei taas matkan tässä vaiheessa maittanut. Loin nopean silmäyksen ohjaajaan. Hänen

Pommeja Blenheimin mahan alla

valpas katseensa tutkiskeli avaruuden koko sitä sektoria, mikä mahtui hänen näkökenttäänsä. Tiesin k-ampujan, joka istui lasikuvussaan selin etenemissuuntaan, yhtä valppaasti tarkkailevan takasektoria. Korkean selkäpanssarini takia en voinut nähdä häntä. Minä puolestani tähyilin eteen oikealle. Kun välillä piti vilkaista karttaa sekä suunnistamisen takia alla olevaa maastoa, riitti siinä yhtä mitta pientä puuhaa.

Ylitimme jossakin Muolaanjärven ja Äyräpään järven välillä etulinjan. Eihän sitä täältä 2 000 metrin korkeudesta voinut erottaa ja luultavasti sitä parhaillaan hinattiin taaksepäin. Tiesin vain suurin piirtein etulinjan sijainnin. Nyt oli eräs retkemme merkittävimmistä kynnyksistä saavutettu: olimme vihollisen puolella. Ilmoitin tämän tärkeän tiedon tovereilleni. Vastaukseksi kumpikin murahti jotakin, pääasiassa kai sentähden, että voimme todeta puhelinlaitteiden olevan kunnossa. Ohjaaja lisäsi hieman kaasua, jolloin nopeusmittarin osoitin heilahti lähelle 400 km/t.

En ole koskaan tullut kysyneeksi keneltäkään rintamalentäjältä, miltä tuntuu lentää vihollisen puolella. Kukaan heistä ei myöskään ole kysynyt sitä minulta. Niissä piireissä tästä aiheesta ei puhuta. Kysymys on jokseenkin yhtä tyhjänpäiväinen ja kiusallinen kuin viikon naimisissa olleelle nuorelle parille usein esitetty: miltä se nyt sitten oikein tuntuu? Eihän siihen osaa vastata eikä oikein viitsi, vaikka osaisikin. Kummassakin tilanteessa oleville on ominaista suuri aktiivisuus, jonka ku-

vaileminen ei sovi jörölle suomalaiselle. Mutta oli pa rintamalentäjän mielentila vihollisen puolella lennettäessä millainen tahansa, se ainakin on varmaa, että hän terästää huomiokykynsä herkimmillään. Näkö on ainoa aisti, jolla lentäjä voi tehdä havaintoja. Ja ihmeen paljon niitä voi lyhyessä ajassa tehdäkin. Havainnot painuvat tajuntaan lyhyinä välähdyksinä ikäänkuin filminauhalle. Lennot palattua ne kootaan ja esitetään laivueen tiedustelu-upseerille.

Ylitettyämme Muolaanjärven, jonka jäävaippa oli aivan seulaksi ammuttu, putkahti rautatie eteemme pitkänä mustana juovana. Pian oli näköpiirissä Perkjärven asemakin, josta tiedustelutehtävämme oli määrä alkaa. Sivuraiteilla seisoivat pari pitkää vaunujonoa. Siinäpä olisi houkutteleva pommituskohde! Maali oli sekä pitkä että leveä, niin että osumia olisi varmasti tullut. Mutta koska meillä oli lupa pommittaa vain liikkuvaa junaa, oli tyydyttävä laskemaan tai paremminkin arvioimaan näiden vaunujen lukumäärä. Niitä oli kuutisenkymmentä ja kaikki ne näyttivät eri kokoisilta ja eri värisiltä. Naapuri oli ikäänkuin asettanut näytteille rautateittensä liikkuvan kaluston tyyppikokeelman. Osa niistä näytti olevan suorastaan museotavaraa. Tämä kirjavuus ärsytti pommintiputtajan silmää. Käsi hapuili pommilaukaisinta. Jospa vain olisi lupa...

Äkkiä koneemme vavahti voimakkaasti. Sitten tuntui siltä kuin jokin näkymätön voima olisi tönninyt ja tuuppinut konetta sinne tänne.

— It ampuu. Suoraan takana paukkuu niin pirstusti. — Kk-ampujan ääni särähti ilkeästi kurkkumikrofonin vääristämänä.

Ohjaaja reagoi heti. Tiukka kaartto ja pieni syöksy. Ei tuntunut auttavan, koskapa kk-ampuja tiedoitti:

— Hattarat koko ajan takana.

Vihollisen it pystyi vaivatta seuraamaan peräsämme välittämättä vähääkään näistä pienistä väistöliikkeistämme. Toistaiseksi se arvioi nopeutemme liian pieneksi, koskapa räjähdysket tapahutuivat koneen takana. Vain pieni korjaus lukemiin aiheuttaisi täys'osuman. Nyt ryhtyi toinenkin patteri tuleen, ja seuraavassa hetkessä räjähdysket pörrittivät meidät joka puolelta. Oli toimittava nopeasti ja päättäväisesti. Ja ohjaaja taisi tehtävänsä. "Pelti-Heikin" pitkä, lasinen nokka painui niin rajusti syöksyyn, että tunsin hetkiseksi irtautuvani tuolistani. Niin sitä mentiin että "hippulat vinkui" kohti maanpintaa. Nopeus kiihtyi, moottoreiden ääni muuttui kierrosluvun kasvaessa vihlovaksi ulvonnaksi, ja korvat menivät lukkoon ilmanpaineen nopeasti kasvaessa. Vaikka syöksystä oikaiseminen tapahtui verkkaisesti, oli nopeus kasvanut niin suureksi, että oikaisukaarto tuntui tiukanpuoleiselta. Lysähdin tuoliini, ja koko olemukseni tuntui lyijynraskaalta. Koneen palattua jälleen vaakalentoon se olikin jo miltei puiden latvojen tasalla. Irtautuminen it-tulesta oli onnistunut täydellisesti. Perkjärven asema oli jäänyt kauas taaksemme.

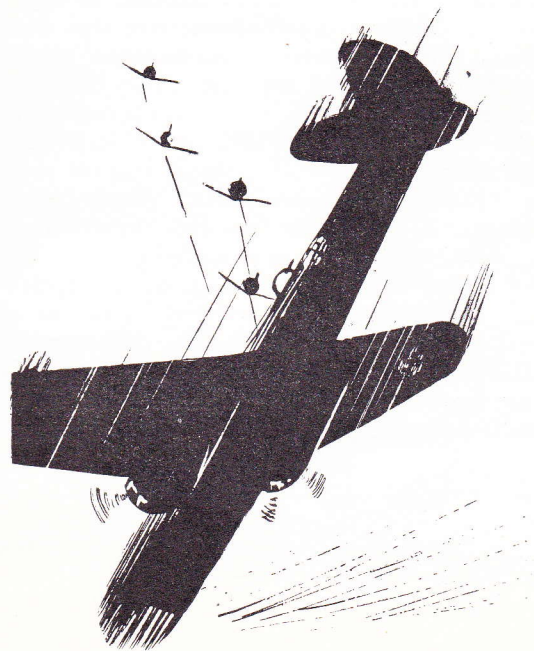
Lensimme jonkin aikaa aivan pinnassa, jolloin olimme it:n tavoittamattomissa. Raivokas it-tuli oli pitänyt hermomme kireällä, mitä seikkaa ei liene häpeä tunnustaa. Mutta selviydyttyämme siitä ehjin nahoin jännitys laukesi, ja keskustelimme hilpeästi äskeisestä mylläkästä, joka nyt mukamas ei tuntunut kovinkaan kummalliselta. Niinhän se oli kuin lumisotaa ennen muinoin koulun pihalla! Tällainen asenne voi vaikuttaa leuhkimiselta, mutta sitä se ei suinkaan ollut. Se oli vain tuollaista pelontunteen tarmokasta torjumista, josta oli hyötyä tällaisilla retkillä.

Tehtävämme oli kuitenkin vasta alussa, ja niinpä kiipesimme korkeammalle nähdäksemme paremmin radan. Välttyäksemme it:n yllättäviltä tuli-iskuilta ohitimme Uudenkirkon ja Tyrisevän asemat hieman kauempaa. Ne vaikuttivatkin perin hiljaisilta. Nyt rata kulki lähellä rannikkoa viivasuorana niin kauas kuin silmä kantoi. Yht'äkkiä kk-ampuja rikoi hiljaisuuden huudahtaan: "Pääkaupunki". Mietin hetken mitä hän tarkoitti, mutta sitten keksin, että kysymys oli Terijoesta, jota lähestyimme. Todellakin, siellähän istui ja hallitsi Otto Ville Kuusisen kansanhallitus. Samassa kouraisi ilkeästi sydänalasta, sillä pääkaupungit tapaavat olla voimakkaasti ilmatorjuttuja. Mutta kun ainoatakaan räjähdyspilveä ei ilmestynyt taivaalle puhumattakaan hävittäjistä, rauhoituimme ja totesimme, että alamme oli maailman rauhallisimman pääkaupunki. Tosin se näytti pahoin raunioituneelta.

Valkeasaaren asema, tehtävämme päätepiste, sukselsi esiin etäisyydestä, mutta liikkuvia junia ei nä-

kynyt missään. Oli siis pommitettava rataa jossakin Rajajoen tienoilla. Korkeutta oli juuri sopivasti, noin 1 000 metriä. Rata on tästä korkeudesta katsottuna melko kapea ura, ja jos pommisarjan pudottaa radan suunnassa lentäen, koko sarja useimmiten menee ohi. Pommia ei näet senaikaisilla tähtäimillä niinkään vain pudotettu vesisankoon, kuten muuan rauhanajan pommisankari Kauhavalla väitti tekevänsä. Rataa pommitettaessa piti lentää hieman viistoon sen poikki, jolloin melko varmasti ainakin yksi pommi osui siihen. Niinpä päätin tehdä nytkin. Pommitähtäimeen oli pian asetettu tehtävän edellyttämät lukemat ja suuntakorjaukset annettu ohjaajalle. Sitten seurasi hetkisen jännittävää odotusta pommitähtäimen ääressä. Pommituskohteet olivat tavallisesti ilmatorjuttuja ja juuri tämä hetki, jolloin koneen suunta, nopeus ja korkeus oli pidettävä muuttumattomana, oli it:n yllättävälle iskulle otollisin. Peukaloni oli valmiina painamaan pommilaukaisimen nappia. Vielä hetkinen... ei ihan vielä... valmiina... hep! Lyhyin väliajoin syttyvät punaiset lamput osoittivat, että raskaat pommit irtosivat ripustimistaan.

Jännittyneenä seurasin alaiikkunasta maata kohti syöksyviä, yhä pieneneviä mustia pisteitä. Ja nyt kuten niin monasti ennenkin ne näyttivät kiittävän ohi maalin. Nyt ensimmäinen räjähti. Se jäi lyhyeksi. Toinen osui keskelle rataa. Hihkuin innoissani. Kolmaskin osui ratavalliin. Muuta en ehtinyt nähdä. Voimakas kaartto pauskasi minut polvilleni lattialle. Ponnistelin istuimelleni ja ehdin parhaiksi havaita valjojuvasuihkun, joka meni vasemmalta ohi koneen. Pieniä, mustia pallerota ilmaantui samalle suunnalle. "Sehän on vain 20-millinen!" Kk-ampujan äänestä kuvastui ilmeinen närkästyminen. Kaikenlaisilla rottapyssyillä ne yrittävätkin hännätä! Uskoin kuitenkin, että ohjaajan nopea reagointi oli tarpeen, sillä tuli-isku tuntui hyvin tähdätyltä. Irtautuminen näin heikkokaliperisen ja verraten kaukana sijaitsevan patterin vaikutuspiiristä ei tuottanut suurempia vaikeuksia. Viilettäessä Siestarjoen suuntaan kohti Suomenlahden valkeaa jäälakeutta se lähetti peräämme ikäänkuin jäähyväisiksi muutamia sarjoja, jotka räjähtelivät kaukana takanamme.

Tehtävä oli suoritettu, mutta vielä emme voineet huokaista helpotuksesta, sillä edessä oli jännittävä paluulento. Vihollisen ilmavalvonta oli havainnut meidät. Se ei ennustanut hyvää. Olimme vaarallisen lähellä Leningradia, jonka ympäristössä oli lukuisia hävittäjätukikohtia. Tuo valtavan laaja, Nevan suuhaarojen pirstoma metropoli näkyi selvästi takana vasemmalla; olimme näet nousseet 3 000 metrin korkeuteen ja lensimme länteen. Paljon lähempänä, suoraan vasemmalla, kuulsivat Kronstadtin linnakkeet laskevan auringon kajossa. Niiden mahtavat silhuetit vangitsivat hetkeksi katseemme, vaikka emme olleetkaan turistimatalla. Aurinko oli vaipumaisillaan läntisen taivaanrannan taakse. Juuri tällä hetkellä se vaikutti luonnottoman suurelta ja kolkon punertavalta. Silmiä häikäisi katsellessani läntistä taivasta. Aloimme tulla levottomiksi, sillä tällainen valaistus loi edellytykset siltä suunnalta tulevalle yllätyshyökkäykselle. Ja se tuli myöskin. Äkkiä lasit helähtivät palasiksi useista ohjaamon ikkunoista ja valojuovasuihkut pyyhkivät koneen runkoa. Olimme tiheässä luotiteessa. Vasempaan tasoon lähelle runkoa revähti suuri aukko. Kaikki tapahtui niin nopeasti, että nyt vasta hätkähdimme. Jälleen luodit ropisivat koneen peltisessä verhouksessa. Kyyristyimme vaistomaisesti. Mistähän meitä oikein ammutaan? Seuraavassa hetkessä se selvisi. Kuului valtava kohahdus kuuden vihollishävittäjän syöksyessä ylitsemme aivan läheltä. Ne olivat piileskelleet auringon suunnalla ja yllättivät meidät täydellisesti. Nyt oli tosi edessä.

— Ne vetävät pystykäänökseen ja yrittävät perään, tiedotti kk-ampuja.

Mutta ei siinä kaikki. Vilkaistuani oikealle näin hieman kauempana yläpuolellamme vahvanlaisen hävittäjäpartion, joka alkoi syöksyä konettamme kohti. Ilmoitin tästä ohjaajalle. Ja kk-ampuja jatkoivat luetteloa:

— Kuusi hävittäjää vasemmalla ja kolme suoraan takana.

Olimme melkein saarroksissa. Vain edessäpäin oli taivas avoin, ja sinne paloi mielämme. Vaihdoin ohjaajan kanssa silmäyksen. Sanoja ei tarvittu, eikä neuvotteluun olisi ollut enää aikaakaan. Sukelsimme miltei pystysyöksyssä kohti valkoista jäälakeutta. Pintaa oli vaikea tarkkaan eroittaa ja hetken jo luulin, että syöksymme jään läpi. Mutta ohjaaja tempaisi koneen vaaka-asentoon niin rajusti, että hengitykseni salpautui ja näin tähtiä. Nyt olimme todella pinnassa, korkeutta oli tuskin kymmentä metriä. Nopealla liikkeellä ohjaaja käänsi polttoainevivut 100-oktaaniselle ja tempaisi yhdeksän naulan ahtopaineen päälle. Alkoi raivokas kilpa-ajo. Moottorimme ulvoivat kuin sireenit, mutta irroittautuminen ei onnistunut.

— Kolme hävittäjää seuraa... ne lähestyvät... etäisyys 200 metriä... 100 metriä... nyt ne ampuvat. Kk-ampuja selosti tilannetta melko tynnosti.

Jälleen luotisuihku ropisi tasoissa ja rungossa, ja nyt tapahtui se mitä olin pelännyt: oikean moottorin takana olevan polttoainesäiliön yläosaan il-

mestyi pari luodinreikää. Jos niistä alkaisi vuotaa polttoainetta, se syttyisi helposti, sillä kuuma pako-putki oli vaarallisen lähellä. Näin ei kuitenkaan tapahtunut, sillä säiliö oli jo melko vajaa. Toivuttuani tästä säikähdyksestä tunsin voimakkaan iskun hartioissani. Selkäpanssariini ilmaantui pieni kumu. Se pidätti luodin, josta muuten olisi muodostunut minun kohtaloni.

Kk-ampujamme nakutteli lyhyitä sarjoja ahdistajiamme kohti, mutta kun hänen pyssynsä nakutus lakkasi kuulumasta, tiedustelin, mikä hätänä. Ei vastausta. Kurkistin taaksepäin panssariini yli, mutta valojuovasuihku pakotti minut painamaan pääni alas. Jonkin ajan kuluttua uudistin tiedusteluni ja nyt tuli vastaus:

— Lasikupu meni rikki ja sain pahan iskun päähäni. Taisin olla vähän pökerryksissä. Ne ovat jääneet hieman. Yritän taas ampuu.

Kk nakutteli jälleen ja äkkiä tuo tyyppi mies hihkui:

— Yksi syttyi tuleen ja tipahti jälle!

Tämä oli todellinen ilosanoma. Pingoittunut mielialamme laukesi ja uskoimme jo vaaran olevan ohi. Mutta kaksi jäljelle jäänyttä jatkoi vielä takaa-ajoa, muistuttaen meille valojuovasuihkuillaan, että ei pidä nuolaista ennenkuin tipahtaa. Ne alkoivat kuitenkin hiljalleen jäädä ja kun Koiviston kirkko illan hämärtyessä vilahti ohitsemme kk-ampuja totesi:

— Ne kaartavat pois. Niiltä taisi loppua amukset.

Olimme vihdoin päässeet eroon kiusanhengistämme. Kymmenisen minuuttia kestänyt yhtämittaisen tulituksen alaisena lentäminen oli kuin paha painajaisuus, joka ei enää sanottavasti häirinnyt hilpeää keskusteluaamme. Saavuttuamme kotikentän yläpuolelle oli jo pilkkosen pimeää. Laskun jälkeen kone äkkiä kaarsi poikki kiitoradan ja oli vähällä mennä nokalleen. Toisen pyörän kumiringas oli ammuttu puhki. Noustuamme koneesta kättilimme toisiamme. Tämä ei yleensä kuulunut tapoihimme, mutta nyt se tuntui jollakin tavoin niin luonteelta. Kk-ampujan riisuttua lentopäähineensä verivirta valui pitkin hänen päälakeaan. "Myrkybussi" vei hänet sairaalaan, jossa haava todettiin melko vaarattomaksi.

— Ampuivat jakauksen päänahkaan, kuului asianomaisen oma diagnoosi.

Seuraavana päivänä yritimme konetarkastajan kanssa laskea luodinreikiä koneesta. Niistä ei saanut tarkkaa lukua, sillä peltiverhous oli pahasti repeillyt. Kk-tornin metallikaaristakin osa oli lentänyt taivaan tuuliin.

Edellä kuvaamani sotalento on jäänyt erityisesti mieleeni sotien voimakkaimpana elämyksenäni, vaikka tähytjänä toimiessani olinkin kiperissä tilanteissa vain sivustakatsoja. Ohjaajan ja kk-ampujan riipes pelastivat tilanteen.

Jatkosodassa minulle kertyi omakohtaisia elämyksiä myöskin ohjaajana. Joitakin niistä on jäänyt mieleenikin, mutta ne eivät kuitenkaan ole voimakkuudessaan edellä kerrotun veroisia.

HUGO KUJALA

"Me emme, pojat, antaudu."

Pikakiväärin mies korsun ikkunassa

Tämän kertomuksen tapahtumat sattuivat vuoden 1942 lopulla Homoravitsan — Juksovan välisessä maastossa Aunuksen kannaksen keskiosassa

ME 1. KOMPPANIAN panssaritorjunta- ja kaasusuojelumiehet olimme sijoitetut IV joukkueeseen. Asemiin meidät oli asetettu JR 8:n ja JR 29:n puolustusasemien lohkojen saumassa olevaan tukikohtaan.

Maasto täällä oli melko kumpuilevaa ja harvahkon metsän peittämää. Kun tukikohtamme oli kai johdonkin mielestä vähän turvattoman tuntuinen, kuten meistä itsestämmekin, määrättiin meille reservissä olevasta 3. Komppaniasta 5 miestä vahvistukseksi. Ennestään oli meitä pst.- ja kss.-miehiä vahvuudessamme 12. Vanhimmaksi oli meille tänne määrätty kersantti Karvonen.

Korsumme ja tukikohtamme nimeksi oli annettu Susi, ja vähältä piti, ettei se Susi meitä niellytkin, kuten tulemme huomaamaan myöhemmin. Mutta on myöskin paljon Suden ansiota, ettemme kaikki tulleet siihen tuhotuiksi. Korsumme ei ollut mikään "moderni", kuten korsut jo tähän aikaan yleensä alkoivat olla. Niitähän oli jatkuvasti parannettu oikein kilpailujen voimalla. Korsumme oli aivan alkeellinen. Makuualustana siinä oli alkuperäisen maan pinnalle asetetut laudat. Keskelle oli kaivettu noin metrin syvyinen ja levyinen käytävä lattiaksi. Seinät ja erikoisesti katto olivat kuitenkin hyvin vahvat.

Eräästä korsukylästä karkoitettiin vihollinen leikinheitinten avulla

Ainaisen huolestumisen aiheena meillä oli naapurimme JR 8:n ja meidän välillä oleva noin 300—400 m levyinen miehittämätön suoalue. Piikkilankaeste siinä kyllä oli, mutta muuten se oli vain tähyttämällä varmistettu. Öiseen aikaan tuntui tuo tähytysvarmistus kuitenkin melko epävarmalta. Useiden neuvottelujen jälkeen saatiin vihdoin sellainen järjestely aikaan, että yön aikana otetaan joka toinen tunti yhteys naapureihin vuorotellen kummankin toimesta.

Suomalaisia puolustusasemia

Elettiin juuri parhaillaan sitä säästäväisyyskampanjan aikaa. Ampumista kaikenlaisilla aseilla oli kehoitettu mahdollisimman paljon vähentämään. Tykistön ampumiseen olisi jo tarvittu melko korkean komentajan lupa. Olimme tällöin jo usean viikon aikana kuulleet venäläisten puolelta etulinjan läheisyydestä lisääntyvää toimintaa. Kalustoa ja joukkoja tuntui olevan liikkeellä kovasti. Asemia ja majoituksia rakennettiin. Taisteluharjoituksiakin pitivät aivan etulinjan läheisyydessä. Iltaisin kuului usein viihdytys- ja propagandatilaisuuksien melu selvästi aseimiimme. Lähetimme havainnoistamme jatkuvasti ilmoituksia komentopaikalle ja pyysimme, että tykistö vähänkin muistuttaisi vihollista sodan olemassaolosta. Näihin ilmoituksiin ja pyyntöihin saimme aina vastauksena, että ampua ei saa ennen kuin vihollinen hyökkää aseimiimme.

Tuli sitten oikein paha ilma joulukuun 27. päivän iltana. Myrskytuuli repi puita ja ulvoi niin, että kuuloaistiinkaan ei vartiopaikoilla ollut luottamista. Taivas oli pilvessä, joten pimeyskin oli täydellinen. Illan kuluessa tiedusteli pataljoonamme johto kuulumisia. Mutta nyt ei ollut kuulunut vihollisen puolelta mitään elonmerkkejä. Pataljoonasta kehoitettiin äärimmäiseen varovaisuuteen sekä vahvistamaan vartioita. Olimmekin jo päättäneet lisätä vartiomiesten määrän kaksinkertaiseksi yön ajaksi. Uhka tuntui niin ilmeiseltä, ettei edes purnauksia kuulunut, vaikka useimmille tuli kaksi kertaa kahden tunnin vartiovuoro yön aikana.

Oli päästy jo niin pitkälle, että vartiomme, jonka oli aika käydä vuorostaan "pelkäämään" kello kuudelta, oli herätetty ja valmistautui jo tehtävänsä. Tähän aikaan oli sellainen määräys voimassa, käi säästäväisyyskampanjaan liittyvä, ettei aseita saanut säilyttää korsussa. Meilläkin oli ulkona rakentamamme suoja aseita varten. Jukkolan Aarre oli jo ehtinyt kehoittelemaan toisia, jotta mennäänpä pojat katsomaan, ovatko ne meidän "morsiamet" kunnossa. Näin toimitellen hän aikoi mennä pihalla olevasta suojasta hakemaan aseensa. Mutta kun hän avasi korsun oven, iski ulkoa heti konepistoolin kiukkuinen tuli häntä vastaan. Korsun perällä ollut lamppu sammui. Sisällä ja ulkona oli nyt täysi pimeys. Vain korsun ovesta ja peräseinällä näkyi kovaa kipinöintiä kohdalla, mihin konepistoolin luotisade osui.

Sanomattakin on selvää, että tämä herätys kahdeksalle nukkuneelle ja yllätys neljälle hereillä olleelle oli niin ankara, ettei sitä sanoin pysty kuvaamaan. Onneksi korsun käytävä oli niin ahdas, ettei siitä kyennyt ampumaan korsuun sisälle kuin pienelle alalle. Siitä johtuen vain yksi sisällä olleista, Humalalampi nimeltään, sai osuman päähänsä. Oletimme tietenkin, että luotisuihkun tielle joutunut oli heti kuollut. Mutta hetken kuluttua kuulimme korsun pimeydessä hänen selkeät sanansa: "Me emme, pojat, antaudu".

Siinä hetkessä vilahti tajuntaani puoliautomaattikiväärini, jonka olin illalla vartiosta tultuani puhdistanut, mutta vienyt sitten korsun ulkopuolelle käytävään. Kyllä siinä liikkeet olivat liukkaat, kun konttasin pimeään korsun perältä ovelle ja käytävään, josta kivääri sattui heti kouraan. Suuntasin ladatun aseensa vihollista kohti niin hyvin kuin siinä täydessä pimeydessä osasin. Sekavaa hälinää tulitukseni tuntui saavan aikaan jo korsuamme eteen koontuneen vihollisjoukon seassa. Mutta kyllä oli ääntä korsuamme sisälläkin. Huusimme kahdentoista miehen yhteisin voimin naapureitamme apuun.

Olen kuullut, että hukuvalla kulkee eletty elämä silmien ohitse niinä viimeisinä hetkinä, jotka hän elää. Muistan kuinka tämä elämäni lyhytfilmi kulki minullakin silmiäni ohi siellä korsun pimeydessä. Katsaus elettyyn elämäni päättyi kysymykseen: "Tähänkö tämän kaiken piti päättyä"?

Vihollinen yritti tehdä yhä rynnäköitä korsuamme vastaan. Se heitti käsikranaatteja sekä rynnisti "uraata" huutaen korsuamme kohti. Minä olin kui-

tenkin hyvässä asemassa ampuen korsun ikkunanreiästä kiväärillä ja siten estin vihollisen sisälle ryntäämisen. Käsikranaatteja tuli kuitenkin yhtä mittaa korsuun sisällekkin. Säilyimme tästä huolimatta suurinpiirtein niiden tuholta, kun ne räjähtivät korsumme lattiasyvennyksessä ja itse olimme yläpuolella seinän vierillä lauteilla. Mutta sitten löysivät viholliset korsumme katosta kamiinan savupiipun. Sinne ne heti työnsivät käsikranaatin. Kamina hajosi kranaatin räjähtäessä. Nyt täytyi kiireesti saada tukkoon savupiipun reikä. Tukkeeksi reikään työnsivät pojat yhteisvoimin päällystakkeja makuualustoista irroitettujen lautojen avulla.

Alkoi jo päivä valjeta, kun huomasin liikettä ihan korsun edessä lumivallin takana vain kolmen metrin etäisyydellä asemastani. Se oli vihollinen, joka sivulta ryömien lumivallin suojassa oli lähtenyt yrittämään vaientaa asettani, joka usean tunnin ajan oli estänyt heidän korsuun ryntäilynsä. Ei näy ryömistä vielä muuta kuin vähän kypärää, se lähestyy hyvin hitaasti ja varovaisesti. Olen kuitenkin nyt paremmalla puolella, kun vihollinen ei voi vielä nähdä tänne alas pimeyteen, josta aseeni on tähdätty tarkasti kohti lähestyjää. En voi vielä ampua, sillä maali näkyy liian vähän, ja ohi ei nyt ole varaa laukaista. Mutta nyt alkaa vihollinen hitaasti kohota. Jo näkyy olkapää ja siinä musta turkin kaulus. Nyt alkaa näkyä kypärän alta otsaakin, ja kun mustat kulmakarvat näkyvät, silloin painan liipasinta. Heti

putosi vihollinen näkyvistä. Kun asemat oli vallattu takaisin, kävin toteamassa tämän osuman. Hän oli luutnantti ja puristi vielä käsikranaattia kangistunein sormin.

Nyt uhkasi myöskin meille korsussa tulla loppu. Vihollinen oli jatkuvasti paukutellut korsumme katossa kranaattejaan, ja tuntui siellä isompiakin pamauksia. Korsun kattoon murtui jo reikä, jota ei saatu enää tukituksi. Samaan aikaan alkoivat perimpänä olevat huutaa, että täällä tukehtuu. Lukuisat kranaatit korsussa räjähtäessään olivat muodostaneet räjähdyskaasuja niin paljon, ettei auttanut muu kuin yrittää ulos.

Tätä ulosryntäystä olimmekin jo suunnitelleet hetken aikaa, kun apuakaan ei alkanut kuulua, vaikka olimme jo kolmen tunnin ajan olleet täällä loukussa. Jukkola lupasi lähteä ensimmäisenä yrittämään rappusia ylös, toisia kehoitin olemaan valmiina heti seuraamaan, kun näen miten Jukkolan käy. Päästyään portaat ylös hän lähti heti juoksemaan, ja silloin alkoivat viholliset tulituksen pakenijaa kohti. Nyt syöksyimme kaikki ulos mahdollisimman nopeasti, ja pst.miehet avasivat pistooleillaan tulen lähinä olevia vihollisia kohti. Ulosryntäyksemme onnistuikin niin hyvin, että vain kaksi joukostamme kaatui korsumme edustalle. Näistä kaatuneista toinen oli jo heti alussa konepistoolin luodin päänsä läpi saanut Humalalampi. Hän ei tainnut enää olla oikein täysissä voimissaan haavoittu-

Korsukukkula valtauksen jälkeen

Viipurin saarto

misensa vuoksi, koska oli jäänyt vihollisten käsiin heti siinä korsun edustalla. Viimeisenä korsusta ulos vähän sekapäisenä tullut Mård näki ensi havaintonaan, miten Humalalampi joutui vihollisten sekaan, ja nämä alkoivat heti aseillaan lyödä häntä. Siihen paikkaan kaatui urhea mies. Myöskin toisen kaatuneen kohtalon voi Mård ilmoittaa varmaksi.

Sovitulla kokoontumispaikalla lukua sitten ottaessamme ihmeeksemme totesimme, että olimme kuitenkin päässet pois pinteestä. Tätä ei kukaan enää ollut osannut toivoakaan niiden kolmen tunnin aikana, jotka siinä kidutuksessa vietimme. Tilanteemme oli vielä kuitenkin mitä surkein. Meitä oli 7 puolipukeissa olevaa miestä tiettömän, paksun lumihangen peittämän suon laidassa. Miehistä oli vain 3 haavoittumatonta. Kaiken lisäksi yksi sai niin vaikean shokin, että häntä täytyi kantamalla kuljettaa. Vasta kolmen vuorokauden kuluttua saatiin tämä mies tajuihinsa kenttäsairaalassa. Muutamat olivat sitä paitsi mitä vaikeammin haavoittuneita. Luomala mm. oli saanut oikeaan käsivarteensa niin voimakkaan konepistoolinsuihkun, että koko käsi oli heti kenttäsairaalassa katkaistava pois. Tämä urhea mies ei kuitenkaan missään vaiheessa valitellut.

Lähdimme siis yrittämään tällä joukolla noin 1 km levyisen suon ylittämistä. Siellä jossakin tiesimme JR 8:n jsp:n olevan. Yleisestä tilanteesta ei meillä ollut mitään tietoa, sillä koko kolmen tunnin ajan oli taistelun pauhu kuulunut ympäriltämme. Nyt tuntui kuitenkin kapteeni Tirrosen erinomainen patteristo hallitsevan tykistömarkkinoita. Tämä havainto antoi voimia ja herätti toivon kipinän, että ehkä tästä vielä selvitään. Ja selvittiinhän siitä haaranperään asti ulottuvasta hangestakin vaikean kahlaamisen jälkeen. Lääkintäaliupseerimme Mäntylä suoritti tämän urakan paljain jaloin varpasiin korsussa sirpaleita saaneena.

Näistä taisteluista ilmoitettiin päämajan tilannetiedoituksessa joulukuun 29. p:nä 1942 seuraavasti: "Vihollinen hyökkäsi Aunuksen kannaksen keski-osassa pataljoonan voimin. Jo asemiimme tunkeutumaan päässet vihollinen tuhottiin niihin heti. Näissä taisteluissa olivat vihollisen menetykset 150 miestä kaatuneina."

Jääkärien paluun päivämäärä

Lehtemme n:o 2:ssa oli julkaistuna kenraaliluutnantti K. L. Oeschin kirjoitus "Jääkärien paluusta Saksasta 40 vuotta", jossa mainitaan jääkärien paluupäiväksi 24. 2. ja Vaasan paraatipäiväksi 25. 2. Nämä päivämäärät laittoi kirjoitukseen lehden oiko- ja tarkistuslukija sotamarsalkka Mannerheimin elämäkerrassa olevien päivämäärien mukaisesti, kun sensijaan oikeat päivämäärät ovat 25. 2. ja 26. 2., kuten olikin ollut alkuperäisessä käsikirjoituksessa.

12. Divisioonan vaiheita Länsi-Kannaksen valtaamistaistelussa elokuussa

1941

III/JR3 aloitti aamulla 25. 8. hyökkäyksen Pien-Peroa kohti, mutta vihollinen oli täällä, kuten edellisenä aamunakin, hyökkäämässä erittäin voimakkaan tykistön tukemana. Hyökkäykset ja vastahyökkäykset jatkuivat koko päivän kummankaan puolen pääsemättä eteenpäin.

Kämärän aseman suunnassa saavutettiin huomattava menestys. II/JR3 hyökkäsi täällä. Aseman ollessa jo näköpiirissä havaittiin noin pataljoonan vahvuisen vihollisen luoteisesta suunnasta ilmestyneen pataljoonamme selkään ja ryhtyvän hyökkäykseen. Jättäen varmistuksen taakseen II/JR3 jatkoi vakaasti hyökkäystään entisessä suunnassa. KevOs14 ja osa JR3:ta hajoittivat nopeasti selustaan tulleen vihollisen tuottaen sille suuria tappioita. Tykistömme erittäin tehokkaasti tukiessa II/JR3 valtasi Kämärän aseman saaden huomattavan sotasaaliin.

JR4 saavutti äärimmäisellä vasemmalla siivellä Ylä-Hotakan kylän reunan, jota voimakas vihollinen puolusti. Rykmentti ryhtyi saartamaan kylää etelän puolelta.

Kuluneen päivän aikana oli käynyt selväksi, että vihollisen hyökkäysvoima oli ehtymässä ja aloite jälleen saatu omiin käsiin.

Yön ja seuraavan päivän aikana suoritettiin huomattavia järjestelyjä, joiden tarkoituksena oli luoda selvyyttä osaksi sekavaksi menneisiin johtosuhteisiin ja vapauttaa mahdollisimman paljon voimia syvälle suuntautuvan hyökkäyksen jatkamiseksi. Suunnitelma oli seuraava:

JR26 ottaa puolustukseen Mannikkala—Suuro-Pero linjan vapauttaen kovia kokeneen KevPrT:n. JR26 alistettiin seuraavana päivänä 4.D:lle, joka puolestaan luovutti JR46:n 12.D:lle.

JR3 hankkii tilaa päävoimien hyökkäykselle työntämällä Pien-Peron ja rautatien suunnassa vihollisen luoteeseen Viipuria kohti.

Heinjoen eteläpuolelle saapuneen JR47:n tuli Kämärän aseman kautta hyökäten katkaista Viipuri—Uusikirkko maantie ja vallata Leipäsuu.

JR46 lyö Ylä-Hotakkaa puolustavan vihollisen vapauttaen sieltä KevJR4:n.

Kaikki nopeat joukot — KevPrT, KevJR4 ja KevOs1 — oli tarkoitus suunnata JR47:n murtamasta aukosta Kämärän aseman ja Leipäsuon kautta takaa-ajoon Uudenkirkon—Vammelsuon suuntaan syvin tavoittein.

rengas on taottu lujasti umpeen

Hyökkäyksemme lähti käyntiin 26.8. aamulla. JR3:n pääosat saivat raivokkaiden taistelujen jälkeen saarretuksi huomattavan vahvan vihollisen Pien-Peron länsilaidassa. Taistelu tästä motista jatkui vielä koko seuraavan päivän vihollisen koettaessa epätoivon murtaa auki peräytymistietään. Kämärän asema-alueetta vihollinen yritti monin peräkkäisin hyökkäyksin saada uudelleen haltuunsa. II/JR3 sai kuitenkin vähitellen — JR47:n osien avustamana — yliotteen ja työnsi vihollisen luoteeseen päästen iltaan mennessä lähelle Näykkijärven kaakkoispäätä.

JR47 hyökkäsi pääosillaan Kämärän asemalta Summan kylän suuntaan, löi nopeasti vastassaan olleen vihollisen ja saavutti Majakylän ja Kaskelan lähellä Leipäsuon aseman. Ylä-Hotakan lounaispuolella KevJR4 esti vihollisen purkautumisen Leipäsuon aseman suuntaan.

27.8. saatiin Pien-Peron motti iltaan mennessä selvitettyksi. Vihollinen menetti yli 200 kaatunutta, toistasataa vankia ja runsaasti kalustoa, mutta osa siitä oli päässyt murtautumaan metsien kautta luoteeseen. Tämän jälkeen ei vihollinen enää yrittä-

nyt murtautua saartorengaasta Pien-Peron suunnassa.

JR47 saavutti huomattavan menestyksen katkaisemalla Viipuri—Uusikirkko maantien I pataljoonallaan Huurolassa ja II pataljoonallaan Summan kylän pohjoispuolella Rajamäessä. Partiot totesivat Summan kylän vahvasti varustetuksi sekä kenttää kestopalaittein. Asemat oli miehitetty ja kylässä nähtiin panssarivaunuja. Vihollinen aloitti kohta lukumääräisesti suuresti ylivoimaisin joukoin monta päivää kestäneet hyökkäyksensä Huurolassa saadakseen jälleen avatuksi tärkeimmän yhteytensä Leningradiin. I/JR47 torjui, joskin suurin ponnistuksin, päättävästi hyökkäykset.

Päivän verisimmät taistelut käytiin Muolaanjärven pohjoispäässä. Siellä hyökkäsi JR46 voimakkaan tykistön tukemana Ylä- ja Ala-Hotakan kylissä kahden venäläisrykmentin sitkeästi puolustautuvia jäännöksiä vastaan. Rykmentti voitti hitaasti, mutta varmasti jalansijaa. Illan pimetessä olivat kylät vallatut, vihollisen rippeiden valuessa Muolaanjärven länsirantaa etelään. Yli 500 kaatunutta, toistasataa vankia ja runsas kalustomäärä, mm. 11

Marssilla Kannaksen maastossa

tuhottua panssarivaunua, olivat vihollisen tappiot. KevJR4 ja KevOs14 saivat tehtäväkseen takaa-ajon ja vihollisen rippeiden lyömisen.

Kulunut päivä oli tuonut 12.D:lle suuren menestyksen. Viipurin saartorengas oli idän ja kaakon puolella taottu lujasti umpeen ja kaikki näissä suunnissa olevat vihollisen yhteydet varmasti katkaistu. Äärimmäisellä vasemmalla siivellä oli takaa-ajo pääsemässä käyntiin.

Venäläisten johdolle näyttää näihin aikoihin selvinneen aseman toivottomuus, sillä kaikki toiminta keskittyi tästä lähtien Viipurista etelään johtavien peräntymisteiden aukimurtamiseen.

IVAK:n tarkoituksena oli ollut suunnata koko 12.D takaa-ajoon Uudenkirkon—Vammelsuon suuntaan ja jättää Viipurin seuduilla olevan vihollisen saartaminen ja tuhoaminen 4. ja 8.D:n tehtäväksi. Saartorengaaseen oli kuitenkin etelän puolelle jäänyt melkoinen aukko, ja sen sulkemiseen määrättiin osa 12.D:aa, nimittäin JR3. 4.D:n osat vapauttivat 28.8. aamulla JR3:n pääosat Pien-Peron suunnalta. JR3:n tuli puolestaan vapauttaa Huumolassa taisteleva I/JR47. Vaihto tapahtui samana päivänä vihollisen hyökätessä rajusti koko ajan. Seuraavana päivänä JR3 suuntasi jääkärikomppaniensa Huumolasta länteen Porlampea kohti, jonka luultiin olevan 8.D:n joukkojen hallussa. Yhteyttä ei kuitenkaan saatu, vaan vihollinen työnsi jääkärit pari kilometriä taaksepäin.

30.8., jolloin vihollisen painostus Huumolan suunnassa oli jo helpottunut, JR3 siirtyi päävoimin hyökkäykseen Huumolasta Porlampea kohti. I/JR3 valtasi Ollinkankaan, II/JR3 lujan taistelun jälkeen Porlammen kylän ja III/JR3 saavutti Yläsommeen kylän itäpuolisen maaston. Nyt oli saartorengas melkein ummessa. Vain Porlammen kylän ja Sommeen aseman välille jäi kapea aukko. Porlammen motin loppuselvittelyyn JR3 ei osallistunut, sillä 4.D:n joukot vaihtoivat sen jo seuraavana yönä ja rykmentti suunnattiin takaa-ajoon Koivistoa kohti, jonka se yhdessä 8.D:aan kuuluvan JR45:n osien kanssa valtasi 2.9.

12.D:n päävoimat suunnattiin 28.8. etelään.

JR47 saavutti hyökkäyksellään Summan kylää vastaan vain vähän menestystä. Sen itäpuolella Talvisodasta kuuluisaksi tulleen Lähteen tien suunnassa edennyt KevOs9 pääsi lähelle poikkietä Kaukjärvi—Perkjärvi, mutta Raskaanharjun maastossa sitkeästi puolustautuva vihollinen pysäytti sen.

I/KevJR4 eteni varhain 28.8. aamulla Leipäsuon kautta Tassiolampien maastoon ja joutui siellä erittäin tuliseen taisteluun Hotakasta peräntyvien vihollisosastojen kanssa. Niiden tie saatiin katkaistuksi ja vähitellen ne joutuivat saarretuiksi. Panssarivaunujen tukemana ja kuorma-autoihin asetettujen ilmatorjuntakonekiväärien vimmatusti ampuessa vihollinen yritti raivata itselleen tietä, mutta turhaan. Puoleenpäivään mennessä se oli melkein kokonaan tuhottu. Vihollinen jätti taistelulentälle yli 400 kaatunutta ja runsaan sotasaaliin, mm. 6 kpl 6 tuuman tykkiä, 3 panssarintorjuntatykkiä, 23 kuorma-autoa ja toistasataa hevosta. KevJR4 saa-

vutti illalla Perkjärven asemakylän ja sen itäpuolella JR46 Perkjärvi—Muolaanjärvi kannaksen. KevOs1 suunnattiin yöllä Kuuterselkään (Perkjärveltä 25 km kaakkoon), jonka se sai taistelun jälkeen haltuunsa seuraavana aamuna. Divisionan vasemmalla siivellä päästiin siis varsin pitkälle eteenpäin. Se teki mahdolliseksi seuraavina päivinä Uudenkirkon tien suunnassa etenevien joukkojen avustamisen vasemmalta suoritettuihin saarrostaviin hyökkäyksiin.

Kun IVAK oli saanut tietää hajanaisten vihollisvoimien onnistuneen pääsemään saartorengaankin läpi metsien kautta etelään, se käski näiden vihollisosastojen tuhoamiseksi 12.D:aa suuntaamaan osia keveistä joukoistaan Römpöttiin (Koivistonlahden rannalla Maksalahdesta pohjoiseen) ja osia sulkemaan Kaukjärven—Kuolemajärven—Kipinolanjärven—Suomenlahden kannakset. Ensinmainittuun tehtävään varattiin KevOs9 ja jälkimmäiseen Rask P/JR4 sekä Os Kanerva (kaksi rajajääkärikomppaniaa). Ennenkuin nämä pääsivät tehtäviään suorittamaan, oli vallattava vihollisen lujasti puolustama Kaukjärven pohjoispään maasto. Se saatiin suoritetuksi ankaran taistelun jälkeen, johon Perkjärven suunnalta hyökännyt I/KevJR4 tehokkaasti osallistui, 29.8. iltapäivällä. Samaan aikaan tunkeutui I/JR47 osaksi pienoispanssarivaunujen päällä ajaen häikäilemättömästi etelästä käsin Summan kylään. Tämä Talvisodan ankarien taistelujen näyttämö saatiin valatuksi melkein verettömästi. Vahvasti varustetusta kylästä saatiin parisataa vankia ja runsas sotasaalis.

Illansuussa pääsivät KevOs9 ja vahvistettu Rask P/JR4 liikkeelle Suomenlahden rannikkoa kohti. Puoliyöhön mennessä ne saavuttivat taistellen Kuolemajärven, Hatjalahden ja Ylikylän. KevOs9 jatkoi 30.8. aamulla Hörkön kylään. Siellä se joutui taisteluun Huumolan suunnasta peräytyvän lukumääräisesti moninkerroin ylivoimaisen vihollisen kanssa. Ankarassa taistelussa osaston pääosa pakotettiin vetäytymään viitisen kilometriä Kolmikesälän maastoon. Myöhemmin illalla ja seuraavana yönä se joutui melkein täydellisesti saarretuksi. Koko ajan taistellen KevOs9 pääsi 1.9. murtautumaan Kuolemajärvelle.

RaskP/JR4 joutui jo yöllä 29./30.8. torjumaan valtavan painostuksen Siprolassa Kaukjärven luoteispäässä vihollisen yrittäessä tunkeutua etelään. Aamuun mennessä hyökkäykset kilpistyivät verisiin tappioihin. Nyt pääsi osasto sulkemaan myöskin Kuolemajärven—Kipinolanjärven kannaksen. Viimeisen, Kipinolanjärven ja meren välisen, vain 1½ km leveän kannaksen sulkemiseen eivät voimat vielä riittäneet. Se saatiin kiinni vasta seuraavana päivänä. Näin oli 31.8. mennessä vedetty umpeen toinen, kaukaisempi saartorengas. Vihollinen yritti raivoisesti murtautua läpi kaikilla kannaksilla, mutta hyökkäykset olivat järjestämättömiä ja ilman tykistön tukea. Heikko saartorengas piti kaikkialla, vaikkakin vain äärimmäisin ponnistuksin, vihollisen menettäessä paljon kaatuneita ja vankeja. 1.9. taistelut järvikannaksilla päättyivät.

Vesikään ei ole este etulinjan viestimiehille

JR47 jatkoi osillaan vielä 29.8. Summan valtauksen jälkeen Uudenkirkon suuntaan.

Yöllä suunnattiin II/KevJR4 Kanneljärveltä Uudenkirkon kirkonkylään katkaisemaan luoteesta peräytyvien venäläisten tie. 30.8. aamulla syntyi Uudellakirkolla kiivas taistelu JR47:n painaessa vihollista luoteesta II/JR4:ää vastaan. Puoleenpäivään mennessä elossaolevat viholliset antautuivat. Sotasaalis oli erittäin huomattava käsittäen mm. 20 kpl tuliteriä 152 mm haupitseja.

KevJR4, jolle oli alistettu KevOs1 ja KevOs14, pääsi illalla Vammelsuuhun, jossa joutui sitkeään taisteluun. Vihollinen yritti kaikin keinoin pitää Vammelsuun siltaa hallussaan pelastaakseen Inon suunnasta peräytyvät joukkonsa.

Vasemmalla siivellä JR46 valtasi kiivaan taistelun jälkeen Raivolaa. Illalla vihollinen sai sinne Leningradista apuvoimia ryhtyen vastahyökkäykseen, joka saavutti jonkin verran menestystä. JR46 sai kuitenkin aloitteen kohta käsiinsä, löi vihollisen lopullisesti ja jatkoi etenemistä valtakunnan rajaa kohti.

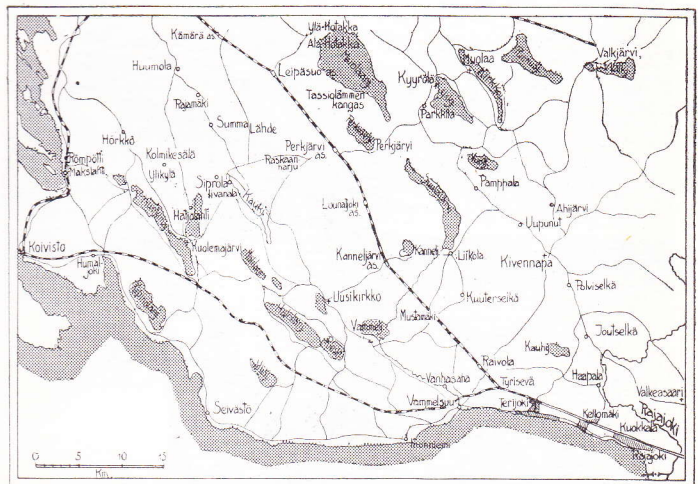
Vammelsuusta taisteltiin ankarasti vielä 31.8. KevOs1 ja KevOs14 hyökkäsivät vasemmalta saarostaan Vanhasahan ja Lehtikuusimetsän kautta Raivolanojen yli kääntyen sitten vyöryttämään vihollisen asemia mereen päin. Vihollisen oli pakko irroittautua ja klo 14 mennessä oli hallussamme sillanpääasema Vammeljoen itäpuolella. I ja II/JR47 aloittivat häikäilemättä työntyä vihollisen kintereillä Terijokea kohti ja saavuttivat jatkuvasti taistellen illan hämärtyessä palamaan syytetyn Terijoen. II/JR 47 kääntyi Vammelsuusta länttä kohti ja kohtasi jo parin kilometrin päässä Inosta tulevan noin pataljoonan vahvuisen vihollisen, jonka löi koko päivän kestäneessä taistelussa.

1. 9. JR47 ja JR46 jatkoivat etenemistä vihollisen jälkijoukkojen kanssa taistellen ja saavuttivat klo 20.55 mennessä valtakunnan rajan divisioonan kaistan koko leveydellä Rajajoen suusta Haapalaan.

KevOs1 ja osa JR4:stä valtasivat samana päivänä Inon kiivaassa taistelussa saaden suuren sota-saaliin.

Näin oli 12.Divisioonan tehtävä Länsi-Kannaksen takaisinvaltauksessa saatettu päätökseen, joskin Inon—Uudenkirkon—Koiviston alueen puhdistus metsissä piileskelevistä hajanaisista vihollisosastoista jatkui myöhäiseen syksyyn saakka.

Linnuntietä mitattuna divisioona oli 10 vuorokaudessa edennyt noin 120 kilometriä koko ajan taistellen. Lakkaamatta vaihtelevat, usein yllättävät tilanteet sekä vihollisen sitkeä ja aktiivinen toiminta olivat asettaneet joukkomme kovalle koetukselle. Joukkojen kunto ja johtajien taito olivat kuitenkin voittaneet kaikki vaikeudet. 12.Divisioona oli kunnialla selvinnyt vaikeasta tehtävästään.

UUSI KIRJOITUSKILPAILUMME

mielenkiintoisista sotakokemuksista Palkintoina 60 000 markkaa

Lehtemme julisti viime elokuussa kirjoituskilpailun, joka päättyi marraskuun lopussa. Kilpailun menestys oli erinomainen, kuten lukijamme jo tietävätkin.

Viime syksystä lähtien on lehtemme levikki kuitenkin noussut voimakkaasti, joten olemme saaneet ilahduttavan runsaasti uusia lukijoita ja ystäviä. Heillekin tahdomme nyt antaa tilaisuuden oma-kohtaisten kokemusten kuvaamiseen julistamalla uuden kirjoituskilpailun. Tähän on meitä kehoittanut myöskin se seikka, että meillä tuskin on vielä tehty mitään tällaisen mittavan ja sotiemme histo-

rian yksityiskohtaiselle kuvaukselle mitä arvokaimman ja välttämättömän aineiston kokoamiseksi.

Lehtemme nimen toisena osanahan on ”— miehet kertovat”. Niinpä nyt toivomme, että tosiaankin **miehet** kertoisivat sodan kokemuksistaan, etulinjojen tapahtumista, siitä, missä he noina kuniakkaina vuosina olivat mukana. Emme pane merkitystä kirjoittajan sotilasarvolle emmekä -asemalle, tapahtumat ovat pääasia. Kilpailu on siis avoin jokaiselle, myös lotille, joten jokainen on tervetullut, kun nyt lähdemme uudelle kilpailumatkalle.

KILPAILUN PALKINNOT

1. palkinto 10.000 markkaa,
  2. palkinto 8.000 markkaa,
  3. palkinto 6.000 markkaa.
- 12 palkintoa, kukin 3.000 markkaa

Rahapalkintoina jaetaan siis yhteensä 60.000 mk.

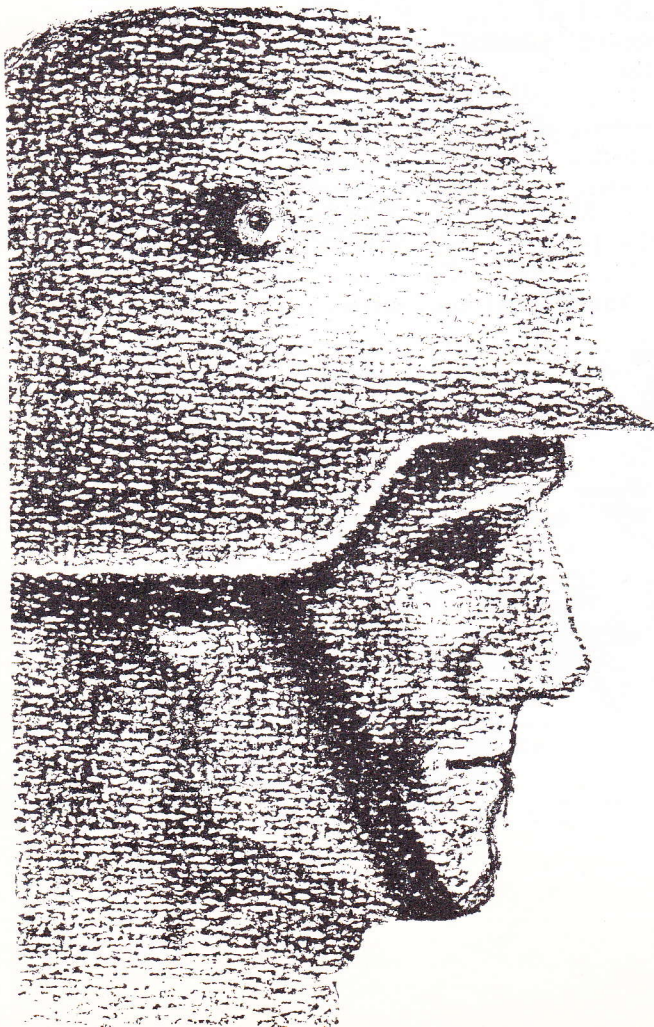
Rahapalkintojen lisäksi jaetaan lohdutuspalkintoina vielä 15 lehtemme joko v:n 1958 tai v:n 1959 vuosikertaa hyväksytyille, mutta palkitsematta jääneille kirjoittajille.

Palkintojen lisäksi maksetaan julkaistuista kirjoituksista tavanmukainen kirjoituspalkkio.

Kirjoituskilpailussa noudatetaan seuraavia ohjeita:

1. Kuvattujen tapahtumien tulee ehdottomasti olla tosiasioihin perustuvia.
2. Kirjoituksesta tulee ilmetä tapahtuma-aika mieluiten päivän tarkkuudella, paikkakunta, joukko-osasto (yksikkö). Mainittakoon siinä mahdollisuuksien mukaan myöskin tapahtumiin ratkaisevasti vaikuttaneiden henkilöiden nimet.
3. Kirjoitusten sopivin pituus on noin 1.500—3.000 sanaa, eli 2—4 lehtemme sivua.
4. Kirjoitukset pyydetään merkitsemään nimimerkillä. Oikea nimi, sodanaikainen ja nykyinen sotilasarvo, nykyinen siviiliarvo sekä tarkka osoite liitetään suljetussa kuoressa kirjoituksen mukaan.
5. Kilpailuun voi sama henkilö lähettää useammankin kirjoituksen.
6. Tapahtumiin liittyvät valokuvat ovat erittäin tervetulleita. Niiden julkaisemisesta suoritetaan korvaus.
7. Kilpailuun osallistuvien kirjoitusten tulee olla postitettu toimitukselle, osoite: Helsinki, Simonkatu 12 A 4, viimeistään 15. 6. 1958. Kilpailun tulos julkaistaan lehtemme syyskuun numerossa.
8. Palkitsemattomat kirjoitukset säilytetään lehden toimituksessa mahdollista myöhempää julkaisemista varten, ellei kirjoittaja nimenomaan halua kirjoituksensa palauttamista.
9. Kilpailun arvostelulautakunnan muodostaa lehtemme toimituskunta.

”Kansa taisteli — miehet kertovat” toivoo kirjoituskilpailuunsa jälleen runsasta osanottoa, onhan aiheen valinta vapaa ja tapahtumia runsain mitoin kuvattaviksi.

OLAVI M. VENESOJA

Aamupesu Syvärillä

Jääkäripataljoona 3:n pojat saivat muiden mukana pitää kiirettä syyskesällä 1941. He joutuivat suorittamaan monivaiheisen ja menestyksellisen taisteluiden sarjan. Matkalla jouduttiin Syvärin virrällekin, jossa pojat pysähtyivät aamupesulle.

KORPISSELÄSTÄ 10. 7. 1941 alkanut hyökkäys oli alkuna niille sotatoimille, jotka Jatkosodassa johtivat jääkäriperinteitä vaalivat JPr:t, sittemmin Ps.D:n, kunniaan ja maineeseen. Tuulokseen, Aunukseen, Syvärille, Äänislinnaan, Karhumäkeen, Poventsaan ja Paateneeseen kulki niitten tie, joilla oli onni pysyä taistelukelpoisina koko tämän satoja kilometrejä pitkän taistelujen tien. Mahtoiko niitä varsinaisista taistelujoukoista olla kovinkaan monta? Historioitsijat ja muut mittavammat asiantuntijat ovat jo antaneet tai ainakin tulevat antamaan käydyistä taisteluista ja muista sotatoimiin liittyvistä tapahtumista paremman kokonaiskuvan kuin mitä joukkueenjohtajan vaatimattomassa asemassa toimineelle on mahdollista.

Tämän esityksen tarkoituksenaakaan ei ole muuta kuin merkitä muistiin erikoisesti mielinjääneitä tapauksia ja mielialoja tämän sotaretken tiimoilta sellaisina, miltä ne nimimerkin näkökulmasta katsot-

Syvärin virralla

Hyökkäysvaunu ja jääkäreitä matkalla Syvärille

tuna näyttivät, ja minkälaisina ne esille tulivat. Ehkäpä tässä samalla tulee kosketeltua sellaisiakin tapahtumia, jotka muuten saattaisivat jäädä kokonaan unhoon miespolven vaihtuessa, ja senkin takia ansaitsevat tulla ”kirjoihin” viedyiksi.

Kirjoittajalla oli kunnia ja ilo palvella JP 3:ssa Salmista—Lapin Kaamaseen saakka lyhyitä haavoittumisista johtuneita poissaoloja lukuunottamatta, joten rohkenen lukeutua jääkäreitten joukkoon kuuluneeksi ja heidän ”äänitorvekseen”. Tässä esityksessä ei ole kuitenkaan mahdollista kuin aivan pintapuolisesti kuvata pientä osaa tapahtumista rikkaita vaiheita. Lisäksi rajoitun lähinnä Salmin—Syvärin matkan varrella sattuneisiin tapahtumiin.

Korpiselän ja Salmin väliset menestykselliset, rajut taistelut olivat samalla kuluttaneet voimia siinä määrin, että täydennystä kaivattiin. Tuupovaarasta lastattiin kuorma-autoihin melkoinen määrä upseereita ja kuljetettiin kiivaassa tahdissa lähelle Salmia, jonka omistuksesta parhaillaan taisteltiin. Vielä muutama tunti sitten oli taistelu riehunut niillä

seuduilla, johon autot pysähtyivät, ja jossa meitä kehoitettiin laskeutumaan alas.

Ennen ilmoittautumista JPr:n esikunnassa oli hieman aikaa tarkastella tien varressa olevaa taistelumaastoa. Omat kaatuneet ja haavoittuneet oli ehditty jo korjata pois, mutta rokonarpisia, keltanaamaisia vihollisen kaatuneita, ”kirgiisejä”, kuten joku arveli, sensijaan lojui vielä suuria määriä pelloilla. Hieman kauempana näkyi suurempi miesryhmä olevan työssä. Lähemmäksi mentyä selvisi, että vangit kaivoivat joukkohautaa kaatuneille tovereilleen. Työ kävi kuitenkin hitaasti ja vastahakoisesti, ja kaivajien kasvojen ilmeet olivat sellaiset, että aivan hyvin olisi luullut vankien arvelvan olevan kaivamassa omaa hautaansa. Ehkäpä propaganda oli tehnyt tehtävänsä. Toiset vangeista kantoivat kaatuneita lähemmäksi, ja kun hauta vihdoin oli saatu kaivetuksi riittävän syväksi, he täysin apaattisen näköisinä alkoivat suorastaan ”hii op hei”-tyyliin heitellä vainajia hautaan. Työtä johtanut meikäläinen upseeri koetti saada sopivamalta tuntuvaan kohtelun aikaan, niin että kaatuneet olisi hieman hellävaraisemmin saatettu lepopaikkaansa, mutta tämä näytti tuottavan suuria vaikeuksia. TK-miehet häärivät myöskin omilla asioillaan haudan ympärillä. Ensi vaikutelma jatkosodasta ei tuntunut varsin lohdulliselta miehestä, jonka Talvisodan kokemukset rajoittuivat vielä melko vähiin.

Seurasi ilmoittautuminen JPr:n esikunnassa ja jako pataljooniin sekä edelleen komppaniioihin. Kirjoittajan osalle tuli käsky ilmoittautua 1./JP 3:n komentopaikassa 17. 7. 1941. Komppanian päällikönä oli tällöin luutnantti Rintala, joka sittemmin jouluaattona kaatui Poventsassa. Komppanian komentopaikalla kehoitettiin kääntymään vääpeli Ku-

Miehiä Syvärin rannan maastossa

rosen puoleen varus- ym. täydennystä varten. Erikoisesti on jäänyt mieleeni se, että vääpeli oli hukuttaa tämän miehen munakäsikranaatteihin. Käsikranaattien tärkeyttä tähdennettiin moneen kertaan ja niitä olisi pitänyt tunkea kaikki paikat täyteen. Samalla vääpeli tuntui aivan ilmeisesti tarkkailevan, minkä vaikutuksen hänen "julistuksensa" teki nuoreen upseeriin. No, tekihän se, vaikka ei sitä sentään sopinut vääpelille näyttää! Niinpä annoinkin osan jo ottamiani kranaatteja takaisin, kun ne eivät tahtoneet minnekään sopia ja sanoin, että kai sitä saa täydennystä sitten, kun nämä kaikki on heitetty. Seurasii ilmoittautuminen I joukkueen johtajalle, vänrikki Stenbergille. Samalla selvisi, että vakanssini tulisi olemaan joukkueen varajohtaja. Tämä tuntui aika paljon lieventävän alkujännitystä, sillä olihan hyvä "harjoitella" alusta saakka mukana olleen johdolla. "Sitoumukset" tehtiin tämän jälkeen, ja siitä tulikin usean vuoden "kontrahti".

1.K oli tähän aikaan lyhyellä lepotauolla tien varressa. Kaikki varusteet olivat kuitenkin siinä kunnossa, että ilmeisestikin pian tulisi käsky liikkeellelähdestä. Jääkärit tuntuivat olevan täydessä unessa ja ilmeisestikin melkoisen väsyneitä monipäiväisten taistelujen jälkeen. Pitkään ei tarvinnutkaan odottaa, kun lähtökäsky annettiin. Nopeasti tuli eloa metsään, ja rivistöt lähtivät liikkeelle totuttuun tapaansa. Ei siinä vieraaseen tulijaan paljonkaan huomiota kiinnitetty.

Vahv.1.K oli saanut tehtävän kiertää Salmin kaakkoispuolella olevaan Miinalan kylään ja tuhota pakenevat vihollisjoukot. Selustaan pääsy onnistui täysin viholliselta salassa. Sen sijaan ei tahdottu saada minkäänlaista yhteyttä pataljoonan komentopaikkaan, ja tilanteen kehityksestä ei saatu selvää kuvaa. 1.K ryhtyi hyökkäämään ja puristamaan vi-

hollista ahtaammalle. I joukkue sai tehtävän hyökätä äärimmäisenä vasemmalla. Eteneminen sujui rauhallisesti aina siihen saakka, kunnes joukkue oli saavuttanut Miinalan hautausmaan. Tällöin saimme tulta vastaamme ja oli pakko hetkiseksi pysähtyä aseisiin. Jatkosodan ensimmäiset laukaukset tulivat kirjoittajan osalta ammutuiksi Miinalan hautausmaan ristin välistä. Melko laatuunkäypä paikka sodan aloittamiseen! Vänrikki Stenberg oli soturi, joka tiesi tehtävänsä, ja sitä tuntuivat olevan hänen ikäluokkansa asevelvollisuuttaan suorittamassa olevat jääkäritkin. Vihollisen vastarinnasta vähääkään välittämättä vänrikki Stenberg käski miehensä hyökkäykseen, jonka tieltä vihollisen oli väistytävä. Saman tien hyökättiin yli Miinalanjoen siltaa pitkin. Juoksuvauhdilla, luotien rapistessa joka puolella, tavoitettiin vastakkainen joenpenkka, ja jälleen jääkärit pystyyn nousten antoivat aseittensa puhua. Tällaisia olivat siis jo mainetta saaneet jääkärit tähän aikaan, ajattelin itsekseen. Oli siinä sopeutumista heidän tahtiinsa enemmän kuin tarpeeksi. Tämä tulkoon kerrotuksi siitä hengestä, joka tuohon aikaan vei jääkäreitä eteenpäin, ja jota ilman eivät olisi ollenkaan mahdollisia ne menestykselliset sotatoimet, jotka Os.L:n ratkaistavaksi annettiin.

Hyökkäyksen jatkamisesta Miinalassa oli luovuttava, kun komppanian muilla osilla kohdattiin ylivoimaista vastarintaa, ja keskityttiin "motista" pois pyrkivien vihollisten tuhoamiseen. Välillä tuli kuitenkin yö, ja pimeys teki elämän selustassa vaaralliseksi. Kun lisäksi kokonaistilanteesta ei ollut selvää kuvaa, sattui tapauksia, jolloin vain vihollisen heikko johto esti komppaniamme joutumasta vieläkin ahtaammalle. Yön pimeydessä lähestyi noin joukkueen suuruinen miesjoukko aivan kuin sul-

Jääkäreitä Aunuksenjoen rannalla

jetussa järjestyksessä kohti vääpeli Puputin joukkueen asemia. Konekiväärit ja jääkärit olivat valmiina asemissa, mutta kaikki tulivat jostakin syystä siihen käsitykseen, että tulijat olisivat "omia". Niiden ollessa parinkymmenen metrin päässä asemista tilanne vasta selvisi, ja silloin alkoi rytinä, jossa riitti huutoa ja meteliä. Meikäläiset huusivat Puputtia saadakseen selville, missä oli omia ja missä vihollisia, ja vihollinen huusi myöskin Pupu, Pupu, Pupu, saadakseen sekaannusta aikaan ja päästäkseen läpi. Tappioita tuli puolin ja toisin, ja mm. vääpeli Puputti haavoittui. Osa vihollisista pääsi kuin pääsikin pimeyden turvin livistämään.

Aamu toi valjetessaan lisäjännitystä. Havaittiin näet, että Salmista päin lähestyi useita kuorma-autoja suoraan meitä kohti. Kk-joukkueen johtaja, vänrikki Tiikasalo järjesti nopeasti konekiväärit aseisiin ja jännittyneinä jäätiin odottamaan, mitä tuleman piti. Autot lähestyivät näköjään meistä mitään tietämättä, ja lavoilla näkyi olevan kovasti "kansaa". Autoja oli neljä. Konekiväärien takana makaavat jääkärit tuntuivat odottelevan vain lupaa saada painaa liipasinta. Kun autoihin oli matkaa enää 40—50 metriä alkoivat kk:t "laulaa" ja autot sekä kyydittävät saivat lämpimän vastaanoton. Jonkin aikaa autot hoippuivat eteenpäin, mutta sitten koko "karavaani" seisahtui ja alkoi kuulua kovaa valitusta niitten ympäriltä. Ne vihollisista, jotka kykenivät, hyppäsivät maantienojaan ja vastasivat tuleen. Syntyi joksikin aikaa raivokkaita kaksintaisteluja maantien yli, kunnes taistelu vähitellen taukosi, ja päästiin tarkastelemaan, minkälaista "seurakuntaa" vastassamme oli ollut. Sekamelska autoissa oli valtava, niin kuin odottaa saattoikin. Kaatuneita lojui mikä missäkin asennossa, ja hämmästyksemme oli suuri, kun miltei kaikilla oli olkahihna, myöskin joukossa olleella parilla naispuolisella sotilaalla. Päättelimme, että kysymyksessä oli ollut osa jostakin esikuntaportaasta, jonka matkanteke näin yllättäen päättyi. Suu pistettiin suklaasta makeaksi, ja joku paremman olkahihnan tarpeessa oleva taisi saada varustäydennystä sopivaan aikaan. Salmin motti tuli aikanaan selvitettyksi ja uudet tehtävät odottivat.

Taistelut etenivät kohti Rajakontua. Rajan ylitystä tuskin kukaan olisi paljon huomannutkaan, elleivät maalatut talot olisi muuttuneet harmaiksi ja tyyliältäänkin oudoiksi. Saavutettiin Vitele ja kiven taistelujen jälkeen myöskin Tuulosjoki 24. 7. 1941, jossa sitten tulikin pitempi pysäys Laatokan-Karjalan rintaman kokonaistilanteen takia. Tuulosjoen asemasotaa kesti aina 4. 9. saakka.

Asemasodan aikana 1.K joutui osallistumaan erittäin rajuun ja veriseen Sääntämäen mottitaisteluun 7—8. 8. 41. Taisteluun osallistui myöskin jalkaväkeä nim. majuri Tiirikalan pataljoona. 1.K:n päällikkönä oli tähän aikaan luutnantti Seseman, joka oli ottanut sen haltuunsa luutnantti Rintalan sairastuttua. Aluksi ei osattu aavistaakaan, minkälaiseen "liemeen" joutuisimme. Puhuttelussaan joukkueenjohtajille 7. 8. aamupäivällä kello 10 ai-

kaan luutnantti Seseman mainitsi tilanteesta mm., että joitakin hajanaisia vihollisjoukkoja oli yön aikana päässyt etumaisten linjojemme ja tykistön asemien väliin, ja että suoritettaisiin nopeasti maaston puhdistus ja haravointi. Samalla hän antoi käskyn myöskin vääpelille ruokailusta n kello 12 välittömästi puhdistuksen jälkeen. Lisäksi komppanian päällikkö mainitsi, että jalkaväki oli jo puhdistusta suorittamassa, ja että tämän vuoksi tuli olla tarkkana, ettei ammuta omia miehiä sekä että käyntimme tulee mahdollisesti olemaan vain jo selvitetyn tilanteen toteaminen.

Mutta kuinka sitten todellisuudessa kävi? Läk-simme välittömästi käskynannon jälkeen matkaan. Alku sujui täysin rauhallisesti, ja ryhmytyksemme etenemistä varten oli nopeaa. Vihollisesta ja omista joukoista ei nähty pitkään aikaan jälkeäkään. Vihdoin kajahti vasemmalta laukaus, johon pian yhtyi myöskin kk:n papatus, ja pian oli komppania taisteluryhmytyksessä ja taistelu täydessä vauhdissa.

Oli heti todettavissa, että kysymyksessä ei ollut suinkaan mikään pieni harhailtava vihollisjoukko, vaan kaivautunut vahva vihollinen, jolla oli aseistuksena ainakin konekiväärejä. Hyökkäys pantiin viipymättä käyntiin, ja se näytti aluksi tuottavan hyviä tuloksia. Jääkärit tuntuivat jälleen olevan omassa elementissään. Alkoi kuitenkin saapua ikäviä viestejä omista tappioista, jotka veivät kaikkien "naamat" totisiksi.

Vänrikki Hynynen haavoittui ensinnä kuolettavasti ja samoin kävi joukkueenjohtajamme, vänrikki Stenbergin. Otin joukkueen komentooni. Tätä virkaa en ehtinyt kuitenkaan hoitamaan kuin hetken aikaa, jolloin luokseni saapui joukkueenjohtaja, ylikersantti Koivula ilmoittaen, että olin ainoa jäljellä oleva upseeri komppaniassa. Luutnantti Seseman oli myöskin haavoittunut kuolettavasti. Eikä tässä ollut vielä kylliksi, sillä kk-joukkueen johtaja, vänrikki Salonen sai tehdä seuraan upseeritovereilleen sekä monelle urhealle jääkärille. Tilanne kehittyi tämän jälkeen siten, että paikalle saapui pataljoonan komentaja, kapteeni Komonen (kapteeni Hynninen oli poissa), jonka käskystä läksimme kiertämään oikealta suota pitkin tarkoituksena vihollisen motittaminen. Motti saatiinkin syntymään ja yhteys majuri Tiirikalan pataljoonaan saatiin vielä ennen pimeän tuloa. Tällä välin olimme saaneet myöskin kranaatinheitin käyttöömmee, ja vihollisen pehmitys alkoi. Vihollinen työnnettiin ahtaammalle ja ahtaammalle yhä toistuvien hyökkäyksin, joista ei puuttunut rajuja otteita. Käsikranaatteja ja huutoakin käytettiin surkeilematta apuna. Lopulta vihollisen olo motissa kävi niin "kuumaksi", että se ryhtyi epätoivoisiin hyökkäyksiin linjojamme vastaan. Uraa, uraa! kaikui pimenessä metsässä, kunnes ääni sortui viimeistään 10—15 metrin päässä asemistamme. Asemiemme eteen näytti paikka paikoin kasvavan kokonaisia ruumiskasoja. Ilman omia tappioitakaan emme päässeet. Niitä aiheuttivat varsinkin vihollisen käsi-

Syvärin voimalaitos palaa

kranaatit, joita jokaisen rynnäkön aikana suoraan satoi niskaamme. Paikoitellen syntyi myöskin käsikähmää, joissa käytettiin puukkoja, pistimiä ym. lähitaisteluseita. Yhteydenpito oli pimeyden takia varsin vaikeaa, ja ehkäpä jonkun vihollisen onnistuikin sen turvin päästä läpi ketjumme joskus taipuessa uhkaavasti tappioiden takia. Aamun koittaessa tehtiin jäljellä olevasta motista selvää "suoralla hyökkäyksellä". Kaatuneita vihollisia olivat jälkijoukot laskeneet olevan tantereella useita satoja. Kun tilanteen piti jo olla kaikinpuolin selvä, niin eräät valekuolleiksi heittäytyneet viholliset aiheuttivat meille vielä monen miehen menetykset. Majuri Tiirikkalalta sain käskyn kerätä komppanian kasaan ja viedä majoituspaikkaan Manssilaa. Mieliä ei tappioiden johdosta ollut varsin korkealla, ja äänettäminä, mutta hammasta purren jääkärit ajoivat majoituspaikkaansa, jossa ruoka oli jo varmasti kypsäksi keitetty, eikä ruokahalussakaan ollut toivomisen varaa.

Kun sitten Sääntämän tappiot oli täydennetty ja välillä saatu nauttia mm. Matti Jurvan viihdytyskiertueen esityksistä, alkoi JP 3 olla jälleen valmis uusiin rytinöihin, joita olikin tulossa oikein "rop-pakaupalla".

Hyökkäyshetki Tuulosjoelta Syvärille oli koittanut. Varsinainen herätys oli varhain aamulla 4. 9., mutta luultavasti useimmat, kirjoittaja mukaanluetuna, oli jo sitä ennen karistanut unen silmistään, sillä valtava jyminä kantautui majapaikkaamme

saakka. Oma tykistöemme oli aloittanut monta tuntia kestävästä tulivalmistelunsa, jonka vertaista ennen tätä olemme suorittamana kukaan ei ollut kokenut. Yksityisiä laukauksia ei enää lopuksi voinut eroittaa, kun tykistötulen raivo kohosi huippuunsa. Taivas oli verenpunaisena, kun joimme aamuteetämme, ja sen jälkeen ajoimme ryhmittymisalueelle. Tykistövalmisteluun oli osallistunut puolistoistatasataa putkea, ja ammuskulutus oli oloisamme valtava, 400.000—500.000 laukausta. Vihollisen vastarinta oli kuitenkin odotettua sitkeämpi, ja jalkaväki, jonka tehtävänä oli murtaa sen asemat, joutui käymään kovat taistelut. Ryhmittymisalueella jouduimme sitten viettämään koko päivän ja yön tilanteen kehitystä odotellen.

Syyskuun 5. p:nä varhain aamulla Os.Lagus läksi liikkeelle. Tuulosjoen ylimenopaikalla näimme, minkälaisista jälkeä tykistötuli oli tehnyt. Maa oli kranaattien myllertämä laajalta alueelta. Tuulosjoen varressa tuli vastaamme huomattavan suuri vankijoukko, jonka ilmeistä ja asusta kuvastui käydyn taistelun kovuus.

Seurasi pitkä pyörämarssi kohti Aunuksen kaupunkia. Tiellä näkyi kärkijoukkojen käymien taistelujen jälkiä, tykkejä, hyökkäysvaunuja ym., joutua pari omaakin hyökkäysvaunua lojui tienohessa. Eteen tuli Aunusjoki, jonka kaikki sillat oli hävitetty. Onneksi joki oli täynnä tukkeja, ja niitä pitkin pp:t selässä painuimme yli. Kenraali Lagus oli seuraamassa tätä ylitystä, jossa eräät kastelivat

housunsa ja ehkä vähän enemmänkin. Vastarannalla eteneminen jatkui keskeytyttä. Tuli pimeä, ja marssi vain jatkui. Kiinnitimme valkeita paperipalasia ja nenäliinoja selkäämme, että paremmin voisimme seurata edessä ajavan liikkeitä ja suuntaa. Siitä huolimatta sattui tapauksia, että joku tupsahti ojaan ja nousi sadatellen pystyyn, jolloin oli kiire saada syntynyt välimatka kiinni, ettei eksyisi. Kerran ajoimme erehdyksessä erään talon pihaan, ennenkuin selvisi, että olimme poikenneet oikealta tieltä. Paikoitellen olivat tien varressa olevat talot tulella, ja helpoittivat siten jossain määrin suunnistusta. Vastaamme tuli mukulakivitystä ja arvelumme mukaan piti kohtapuoleen tulla Aunuksen kaupunki vastaan. Taloja oli tavallista enemmän, mutta emme tätä sentään vielä kaupunkina pitäneet.

Kärki pysähtyi ja käskettiin tauolle, joka olikin tarpeen, sillä oli ajettu useita kymmeniä kilometrejä levähtämättä, ja vauhti oli ollut niin kova kuin suinkin oli pimeässä mahdollista. Satoi rankasti, ja yritimme sijoittua parhaamme mukaan talojen seinustoille suojaan. Yht'äkkiä aukeni talosta, jonka seinustalla olin, ikkuna, ja siitä pisti päänsä ulos vanhemmanpuoleinen naisihminen toivottaen tervehdyksensä selvällä karjalan murteella. Kysyimme "muorilta", mikä paikkakunta tämä oli, ja saimme vastaukseksi: "kah' Aunuksenkaupungissa oletta". Jälkeenpäin saimme kuulla, että Taisteluosasto Häkkinen oli vallannut kaupungin. Hämmästelimme hiukan kaupungin "komeutta", sillä olimme kuulleet aikoinaan "Tiltun" puhuvan tästä kokonaan toisen mittapuun mukaan. Mutta uskottavaahan se oli, että kaupungissa oltiin. Ja eräät jääkärit olivat löytäneet jo kirkonkin. Harmittelivat vain sitä, että viinikellaria ei ollut löytynyt. Tiedustelimme muorilta edelleen, missä sotilaat ovat? "Kah' tuonne menivät jo eilen", näytti muori ja viittoili käsillään. "Koko kaupungissa ei ole enää yhtään sotilasta." Tiedustelimme vielä, miksi muori oli jäänyt kaupunkiin, vaikka tiesi suomalaisten tulevan? "Kyl' hyö kehoittivat kaikkii lähtemään, mutta mie en lähtent'. Mie oon jo vanha ihminen, enkä mie suomalaisia pelkää, miun miehein on kotoisin Suomesta, Joutsenosta." Joku ehätti jo pyytämään vettä juotavaksi, ja sitä tarjoihtiinkin monta kipollista sen jälkeen, kun muoria oli ensin vannotettu siitä, ettei

vesi ollut myrkytettyä. Tästä epäluottamuksesta muori pani kovasti pahakseen.

Tuli jälleen liikkeellelähtö ja tällä kertaa kohti Mäkriää. Sinne saavuttiin aamulla, jolloin oli vielä pimeä. Välittömästi saapumisen jälkeen aloitettiin kuitenkin taistelu, josta tuli ankara. Vihollisella oli käytettävissään mm. raskaita krh:ta. Yhteistoiminnassa panssarien kanssa, jotka Tuulosjoelta saakka olivat olleet mukana, vastarinta lopulta kuitenkin murrettiin. 1.K koki jälleen varsin huomattavat menetykset, mm. kaksi nuorta vänrikkiä, jotka osallistuivat ensimmäisiin taisteluihinsa, Manninen ja Mahlanen, kaatuivat tässä taistelussa.

Mäkriän taistelun jälkeen ei jäänyt levähdysaikaa, sillä 1.K sai tavallaan historiallisen käskyn seurata Tst.os.Häkkistä, ja Kargeosoron tasalla olevasta tienhaarasta sen tuli kääntyä omaan suuntaansa tavoitteena Myllyn maasto Syvärin rannalla. Tämä käsky ei voinut olla säväyttämättä väsyneitäkään jääkäreitä. Jotakin tavallisuudesta poikkeavaa oli tulossa. Vahv.1.K ei joutunut mainittavampiin taisteluihin kuin aivan matkan loppupuosuudella, ja silloinkin oli kysymyksessä vain hajanaisten pienten vihollisjoukkojen takaa-ajosta.

Vähää ennen Syväriä sattui pari tavallaan huvittavaa tapausta, jotka kuvaavat vihollisen täydellisesti yllättyneen Tuulosjoen murtumisen jälkeen seuranneesta nopeasta etenemisestämme. Ajaessamme metsätietä melkein kuin rauhanajan harjoituksissa kohti Syväriä, tuli vastaamme komea ratsu, jonka selässä istui arvokkaan näköisenä upseeri. Kärjen tultua ratsastajan kohdalle upseerilta loksautti suu auki ja täysin "konseptinsa" menettäneenä hän ratsasti koko I joukkueen ohi. Vasta II joukkue pysähdytti ratsastajan ja tarttui ratsua suitsista kiinni kehoittaen upseeria laskeutumaan alas satulasta. Ilmeisesti aamuratsastuksella oleva upseeri kuului läheisyydessä olevan lentokentän henkilökuntaan. Lentokentältä muuten pääsi koneita nousemaan ilmaan aivan viime hetkellä, kun emme osanneet kiivaassa Syvärin innossamme varautua siihen mahdollisuuteen, että kenttä ja koneita olisi lähistöllä. Tämän havaitsimme vasta sen jälkeen, kun koneet matalalla lentäen jyrisivät jo ilmassa. Pikainen tarkastelumme lentokentän henkilöstön asumuksiin (korsuihin) osoitti, että niissä joko oli

Jääkäreitä hyökkäyksessä Christie-tyyppisen panssarivaunun tukemana

vallinnut "sikamainen" järjestys tai sitten oli jokaiselle tullut äärettömän kiire pelastaa "nahkan-sa". Ehkäpä molemmat oletukset ovat yhtä oikeita. Mahtoiko näissä korsuissa asustaa myöskin kokonaisia perheitä, ei ollut todettavissa, mutta niihin jääneet "nimettömät" ym. naiselliset vaatekappaleet viittasivat siihen. Herätys oli tullut aivan liian aikaisin, ja ehkäpä jotakin oli "unohtunut" kiireessä pois päältäkin. Naisväen mukanaoloon viittasivat lisäksi varsin runsas ja monipuolinen kosmeettisten aineitten määrä, vaikka aika hyvältä tuntui kyllä "haisevan" hiljattain tapaamamme upseerikin. Mieli paloi kuitenkin Syvärielle, ja tarkempi tarkastus asuntoalueella sai jäädä, varsinkin kun korsuista ei löytynyt ainoatakaan vihollista.

Emme päässeet eteenpäin kuin muutaman kilometrin, kun vastaamme tuli jalkapatikassa oleva sotamies, joka kanto vaatteella peitettyä koria mukanaan. Sama näytelmä toistui kuin ratsastajankin kohdalla. Sotamies oli "kuin puusta pudonnut", eikä yrittänytkään pakoon. Tätä miestä emme kuitenkaan malttaneet laskea kärkiryhmää pidemmälle, vaan kohotimme korin päällä olevaa vaatetta. Silloin meille paljastui, että kori sisälsi lämpimänä höyryäviä piirakoita. Kyllähän ne piirakat ehkä oli tarkoitettu sinne lentokentän asukkaille "aamusai-kan" kanssa nautittaviksi, mutta koska he olivat "livistäneet" eikä jääkärinkään suu "tuohesta" ole, niin piirakat oli pian jaettu "parempiin suihin" hölmistyneen "lähettipojan" seurassa toimitusta. Joku ehti todeta, että on tästä kärjessä olemisesta näköjään joskus hyötyäkin.

Tämän jälkeen tulikin eteen Myllyn maasto. Eräät tapaamamme vihollisotilaat näyttivät pitävän kiirettä, ja me annoimme heille vielä lisävauhtia aseistamme.

Syyskuun 7. p:nä kello 7.15 oli edessämme Syväri, tuo paljon puhuttu ja runoilu joki. Se oli kohdalamme noin 400 m leveä ja vuolaasti virtaava. Vihollisia ei näkynyt eikä kuulunut missään, ja alkuvaroisuuden jälkeen menimme joen rantaan saakka sekä pesimme matkan hien ja väsymyksen pois täysin rauhanomaiseen tapaan. Vastarannalla ei näkynyt "ristin sielua". Joku tarkkasilmäinen jääkäri keksi kuitenkin korsun ampuma-aukon, joten jollakin tavalla sentään oli varauduttu vastaanottoomme, vaikka läpimurto Tuulokselta oli tapahtunut sellaista aikataulua noudattaen, että olimme saapuneet paikalle vähän niinkuin "etukätehen". Tuotapikaa taistelulähetit Oinonen ja Hatara olivat kiehahtaneet "korvikkeen vastikkeet" ja niin tuli tilanne juhlistettua makoisilla Syvärin virtaavaan veteen keitetyillä juotavilla.

Ei sopinut kieltää, että jotakin tavallisuudesta poikkeavaa sunnuntaipäivän tuntua oli ilmassa. Sen näki sodan kovettamien jääkäreittenkin kasvoilta, heidän silmäillessään edessä rauhallisena virtailevan Syvärin juoksua. Päivä kuluikin sitten varmistuksen järjestelyissä ym. toimissa, ja yöksi järjestettiin myöskin liikkuvia varmistuspartioita, jotka kulkiivat pitkin joen ranta. Kirjoittaja oli mukana erään

partion johtajana, ja mieleen on jäänyt täysikuun loisteessa kimalteleva Syvärin joki, jonka rauhaa mikään riitasointu ei häirinnyt. Oli sellainen ns. "kahen hengen ilima", ja haikeaksi taisi vetää yhden jos toisenkin mielen tämä yöllinen näky, niin karskia sotilaita, kuin tämä joukko tarpeen tullen olikin.

Vielä seuraavana päivänäkin ei vastarannalla, enempää kuin muuallakaan, tapahtunut mitään mainitsemisen arvoista, mutta yö sen sijaan muodostui rauhattomaksi. Kuutamoo oli poissa, ja yö syksyisen pimeä. Jotakin erikoista oli komppaniamme kohdalla tekeillä. Rannasta kuului hevosten hirnumista sekä muittenkin tuttujen kotieläinten ääniä. Annoimme krh:lla muutamia tuli-iskuja siihen suuntaan, josta äänet kuuluivat, ja ne tuntuivat kovasta metelistä päätellen menevän kohdalleen. Vähitellen tilanne rauhoittui, mutta vasta aamun sarastaessa meille selvisi, mistä yöllisessä "kapinassa" oli ollut kysymys. Valtava määrä eri kokoisia sikoja, lampaita, jokunen lehmä ja hevonenkin taisi olla joukossa, käyskenteli "laitumella". Krh:n täysosuma oli sattunut eräisiin kärryihin, ja hevonen makasi kuolleena aisojen välissä. Muitakin osumia oli sattunut, mutta kaatuneita tai eläviä vihollisia ei näkynyt missään. Vihollisen tarkoituksena oli näkynyt jättää yön kuluessa karjalauma lautalla yli Syvärin, mutta nytään heidän aikataulunsa ei sopinut yhteen meidän aikataulumme kanssa, ja lauttauksesta tuli "susi". Meille riitti seuraavaksi päiväksi paimentamista tarpeeksi, kun saimme käskyn ajaa karjan pois rannasta. Täysin emme siinä kuitenkaan onnistuneet, sillä iltapäivällä alkoi tulla liikettä myöskin vastarannalle, ja kajahtipa muutama laukauskkin, niin että sen koommin ei päiväsaikaan ollut rantaan enää menemistä. Tuli kiire asemien kaivamiseen rannasta jonkin matkaa taaksepäin. Rantatörmä tarjosi suojaa, ja hiekkamaahan oli helppoa kaivautua. Näin oli jälleen "palattu päiväjärjestykseen", ja kaikessa toiminnassa täytyi ottaa vihollisen huomioon. Tämä tuntuikin paljon luonnollisemmalta kuin tepasteleminen "etulinjassa" täysin rauhanomaisesti.

Eläinten teurastamisesta oli annettu kieltö, jopa sikojenkin, kait tarkoituksella, että ne tulisivat taksapuolisemmin jaettua jossakin takaportaassa. Käskystä täytyi kuitenkin hiukan "jousta", sillä kukapa nyt porsaanpaistia niin vain antaisi mennä sivu suun, kun kerran suolenmutkissa tuntui aika- moista murinaa, ja vesi herahti suuhun kerta toisensa jälkeen. Kun lisäksi ei aivan hirttotuomiolla uhattu, niin totuudeksi tuli se, että useassa "römp-sässä" kiehui tähän aikaan siangepintaa. Vahinko vain, että eräät joko olivat olleet liian kauan ilman näin voimallisia ruokia tai eivät malttaneet kypsennää keitoksiaan tarpeeksi kauan, ja seurauksena olivat ankarat vatsanväenteet, jotka saivat eräät suorastaan kieriskelemään tuskasta.

Tilanteeseen tuli muutakin vaihtelua, sillä jouduimme suorittamaan varmistus- ja puhdistustehtäviä, joitten yhteydessä sattuneissa kahakoissa tuli

tappioitakin. Eräässä tällaisessa kaatui mm. vääpeli Unnasjärvi, jonka olin tullut tuntemaan esimerkillisenä soturina. Häneen luotettiin ja hän sai joukkueensa sellaisen taisteluhengen, että tästä säteili voimaa muihinkin joukkueisiin. Aivan sanontataivaksi tulivat vääpeli Unnasjärven ennen Ruotsinkylän taistelua joukkueelleen lausumat sanat: "Työhön kuin juhlaan". Hänen kaatumisensa jätti vaikeasti täytettävän aukon 1.K:n riveihin. Usein matkan jatkuessa kuuli poikien siteeraavan Unnasjärven alkuunpanemia ajatuksia ja toimintatapoja.

Palataksemme vielä hetkiseksi Syvärin tapahtumiin kerrottakoon tapaus, joka sattui saksalaisten saavuttua. Saksalaiset majailivat aluksi jossakin taempaan, mutta jostakin he olivat saaneet vihiä, että joen rannassa olisi vielä sikapossuja ym. paistintarpeita. Neljä, viisi miestä oli lähetetty asialle hevosen ja kärryjen kanssa. Nämä tulivat joukkueemme kohdalle, ja ryhtyivät käsin ja kielin tekemään tiettäväksi, että heillä oli aikomus käydä kaappaamassa muutama makupala kärryihinsä. Olisi varoitettava, ettei heitä ammuttaisi meidän puoleltamme. Pudistelimme vähän päätämme ja näytimme, että vastarannalta saattaa tulla "nappi otsaan", mutta varoituksista ei kuitenkaan ollut mitään apua. Ilmeisesti saksalaiset olivat saaneet määräyksen, että sikoja on tuotava, eikä muuten ole takaisin tulemista. Uskoimme, että he sentään kärryt ja hevosen jättäisivät suojaan takarinteeseen, mutta hämmästyksellemme näin ei tapahtunut, vaan kun meidän puolelta oli selvää, niin saksalaiset ryntäsivät hevosiineen päivineen joentörmää alas. Pitkälle nämä eivät kuitenkaan päässeet, kun vastarannalta alkoi tulla tulta, ja kirosimme jo mielessämme, että olimme heidät sinne päästäneet, ja siten saattaneet itsemmekin vihollisen tulelle alttiiksi. Kesti jonkun aikaa tätä räiskimistä, ennen kuin "siantappajat" tulivat takaisin. Hevonen korskui kovasta ajosta ja kärryt heiluilivat puoleen ja toiseen epätasaisessa maastossa. Kärryihin oli saatu kyllä "tavaraa", mutta ei sikoja, vaan niissä makasi haavoittunut saksalainen, joka oli saanut luodin lonkkaansa ja piti kovaa mekastusta, kun jalkaan tällaisessa kyidissä tietenkin koski kovasti.

Saksalaisista saimme tavallaan vielä muutakin harmia, sillä lohkollemme tuotiin saksalainen panssaritorjuntatykki, ja kokonainen liuta saksalaisia ja suomalaisia upseereita tuli seuraamaan ammuttaa. Piti ammuttaman vastakkaisella rannalla olevan korsun ampuma-aukosta sisään. Tykki vietiin aseisiin eturinteeseen melko suojattomaan paikkaan, että siitä olisi ollut kylliksi hyvä näkyväisyys. Kun ympärillä hääri melkoisesti väkeä, joista kukaan ei lisäksi tuntunut mielellään alentuvan maaston käyttöön, oli odotettavissa vihollisen puuttuminen asioihin. Ensimmäinen laukaus meni ohi, mutta toinen ainakin pöllähti ampuma-aukon seutuvilla ja herrat nyökyttelivät päätään. Tarkoitus oli vielä jatkaa ammuttaa toisiin maaleihin, mutta sitten alkoi rapista "terveisiä" vastarannalta niin taajassa tahdissa, että maasto alkoi kelvata yhdelle jos toisellein,

lekin, ja tykki piti kiireesti vetää pois etumaastosta. Tälle seurueelle ei tappioita sattunut, mutta meiltä sensijaan eräs jääkäri haavoittui, ja seurueen mentyä kuului kyllä valittuja sanoja, jotka eivät julkiisuutta kaipaa.

Syyskuun 13:nä rintamavastuu siirtyi meiltä saksalaisille ja omalle jalkaväellemme. JP 3 suoritti marssin syyssateitten ja vilkkaan liikenteen erittäin heikkoon kuntoon saattaneita teitä myöten Kuittisen ja Kuujärven kautta Vaaseniin, jonne asettui lepäämään ja odottamaan uusia tehtäviä. Kuujärvi oli tällä matkalla nimensä veroinen, sillä sivuutimme paikan öiseen aikaan, jolloin kuu pyöreänä ja punaisena kuvastui Kuujärven takaa sen peilitynneen pintaan saaden monen toteamaan järven nimen ja tilanteen sopivasti sattuvan yhteen.

Monivaiheinen ja menestyksellinen taistelujen sarja, joka vei joukkomme Syvärille saakka oli päätynyt. Tämä ei ollut kuitenkaan käynyt ilman suuria uhrauksia. Moni urhea jääkäri oli taistellut viimeisen taistelunsa. Nöyrinä teimme mielissämme kunniaa heitä muistellamme, vakaina päättäen puolestamme olla valmiina heitä seuraamaan, jos niin tarvitaan. Moni saikin taistelujen myöhäisemässä vaiheessa todistaa käytännössä olevansa antamansa sotilasvalan mittainen. Olemme oikeutettuja toivomaan ja uskomaan, että siitä hengestä, joka tuohon aikaan jääkäreitten ja kaikkien vastuuntuntoisten sotilaitten mieltä elähdytti, riittäisi voimaa vielä myöhemmillekin sukupolville. Silloin voisimme olla varmat siitä, että kovia kokeneen kansamme kohtalot ovat oikeissa ja hyvissä käsissä. Siten myöskin parhaiten arvostamme niitten työtä, jotka ovat antaneet kansansa puolesta kalleimman ja suurimman uhrinsa, mitä sotilas maalleen voi antaa.

Vuoden päätyttyä tulee olemaan saatavissa irtokansia, joihin lehtemme vuosikerta voidaan helposti sitoa. Näin säilyy vuosikerta mainiosti ja muodostaa kirjan, jonka sivuilta tulevaisuudessakin voidaan mainiosti palauttaa miesten kertomaa mieliin.

REINO KALERVO

19 TANKIT OVAT MURTAUTUNEET SELKÄPUOLELLE”

IV Armeijakunnan vaiheita Talvisodassa

JOULUKUUN 4. PÄIVÄN valjetessa olivat JR36:n pataljoonat paikoillaan, III ja IIP pääpuolustuslinjassa ensiksi mainittu oikealla rautatien ja maantien välissä, IP parisen kilometriä taaempana. JR34 oli Suvilahden taistelujen päätyttyä siirretty lepoon, mutta tuskin oli teltat saatu pystytetyiksi, kun ne taas oli purettava. Rykmentti makasi nyt asemissa Kollasjoki—Kollaanjärvilinjalla, noin 10 km Piitsoinojasta länteen. Sen IP oli edelleen erossa rykmentistään Polvijärvi—Saarijärvi kannaksella.

Kollasjoen linja oli, lyhyttä maantien varressa olevaa panssariestepätkää lukuunottamatta, kokonaan varustamaton. Pääpuolustuslinjaksi ei sitä oltu milloinkaan ajateltu, korkeintaan jonkinlaiseksi taaemmaksi asemaksi, niin vähäpätöisen esteen Kollasjoki muodosti. Ja kun käytetään nimitystä ”joki” on siinä runsaasti liioittelua. Itse asiassa Kollasjoki oli pahanpäiväinen puro, jonka yli voi paikka paikoin helposti hypätä. Sikäli edullinen puron varsi kyllä oli, että sen länsirannalta oli etumaasto laajalti hallittavissa. JR34:n komentaja, everstiluutnantti Teittinen tunsu maaston vanhastaan, hän oli jo rauhan aikana suorittanut sen yksityiskohtaisen tiedustelun.

Vihollisen tykistö tuli alkoi aamulla. Se kohdistui sekä Piitsoinojan asemaan että takamaastoon maantien varsille ja kiihtyi vähin erin oltauan alkaessaan vain häiritsemisammunnan tapaista. Oma tykistö ryhtyi vastaamaan, ja ennen pitkää oli molemminpuolinen tykistötaistelu käynnissä. Tähytyksellä todettiin osumia mm. taaempana olleisiin panssarivaunuihin, niitä lieinee tuhoutunut kaikkiaan neljä. Tähytys totesi myös panssareita olevan yhteensä parisenkymmentä, mutta toistaiseksi ne pysyttelivät suhteel-

Yksinäinen vartiomies lumisen metsän keskellä

lisen kaukana takana osoittamatta mitään merkkejä liikkeellelähdestä.

Tykistötuli oli vihollisen taholta kiihtynyt hyökkäyksen valmisteluksi, sen jalkaväki lähti liikkeelle. Ensimmäinen yritys lyötiin takaisin, samoin toinen ja kolmas. Millään tavoin eivät joukot osoittaneet, että niiden taistelumoraali olisi rakoillut. Neljättä kertaa hyökkäsi vihollinen eikä sillä nytkään näytänyt olevan suuria menestyksen toiveita, kun jostain alkoi kuulua huuto: "Tankit ovat murtautuneet! Tankit ovat selkäpuolella!" Eilispäivän näytäntö toistui. Aluksi joitakin, sitten yhä useampia miehiä nousee ylös kaivannoista ja alkaa juosta taak-

kraanatteja osuu tien lähetyville, tiellekin, ja tämä lisää sekasortoa entisestään. Ei edes rautatiellä liikehtivä ja koko ajan ampuva panssarijunakaan, jonka esiintyminen on tähän asti aina herättänyt itsetuottamusta, nyt tunnu antavan mitään turvallisuuden tunnetta. Vain lähinnä olevat miehet hyppivät siihen, ja juna ottaa heidät mukaansa.

Pakeneminen ja sekasorto on jo kauan vallinnut joukoissa, ennen kun vihollinen kello 16 jälkeen murtautuu asemaan rautatien ja maantien välissä. Etenemisensä jatkamisella se ei tunnu pitävän mitään kiirettä.

Rykmentin johto ei pienimmässäkään määrin hal-

Tulenjohtopaikalta pidetään silmällä vihollisen liikehtimistä sepäin. Upseerien käskyt ja moitteet eivät auta, ei liioin vetoaminen järkeen. Yhä useampia lähtee pakoon, ja johtajat jätetään yksin. Ja yhä uusiin yksiköihin tarttuu pakokauhu! Juosten, hiihtäen tai lumessa kahlaten yritetään pelastautua takaa muka uhkaavien panssarien tieltä. Pakokauhu tarttuu kuormastoihinkin. Jopa kolme ajoneuvoa ahtautuu rinnan kapealle tielle, hevosia lyödään selkään ja ajetaan täyttä laukkaa taaksepäin, aina vaan kauemmas taaksepäin. Ajoneuvot ja joukot sekaantuvat toisiinsa, heitetään varusteita, elintarvikkeita, jopa aseitakin tiepuoleen ja sekavana laumana pyritään pakoon Loimolaan, jossa oltaisiin suojassa. Joitakin

litse tilannetta, siihenkin tarttuu pakokauhu. Silloin kun tarvittaisiin lujaa kättä tarttumaan asioiden kulkuun ei tällaista löydy. Esikunnassa pakataan, kun pitäisi johtaa, lähdetään taaksepäin, kun pitäisi mennä eteen. Ja rykmentin pääosat juoksevat tällä välin holtittomana laumana kiroten ja hoilaten Loimolaa kohti. Ja kuitenkin samat miehet olivat hetki sitten rauhallisina torjuneet kolme vihollishyökkäystä. Huhu panssareista se järkytyksen aiheutti, johdon puuttuminen sitä lisäsi niin tänään kuin eilenkin. — Eikä kuitenkaan yksikään panssarivaunu ollut tullut Piitsoinojan yli, ei yrittänytkään tulla! On sentään yksi valopilkku tuossa synkässä toi-

vottomuudessa, vaikka yhtä vähän rykmentin komentaja kuin häntä korkeammatakaan johtajat siitä mitään tietävät: I/JR36 makaa asemissaan Piitsoinojan länsipuolella. Se muodostaa jonkinlaisen puolustuksen tukilinjan, vaikka puolustusta ei enää ole eikä sitä oltu siihen tehtävään tarkoitettu. Pakenevat massat juoksevat sen läpi, mutta se pysyy paikoillaan. Panssarintorjuntatykit ovat valmiina avaamaan tulen millä hetkellä tahansa, konekiväärit ja pikakiväärit ovat valmiina, koko pataljoona on valmiina. Mutta vihollinen ei tule! Vain jokunen yksinäinen partio näyttyy etumaastossa ja hätistetään pois muutamalla kiväärinlaukauksella. — Piitsoinojalla vallitse hiljaisuus. Vain Loimolan tieltä kantautuu sinne huutoa ja hälinää, kun panssareita juostaan pakoon.

Ensimmäiset pakenijat saapuvat Loimolaan, 30 km:n päähän, ne sivuuttavatkin sen yhä vain juoksuaan jatkaen ja huutaen tankkien seuraavan kintereillä. Useat kertovat hirveistä tappioista ja kuinka juuri he olivat viimeiset tuhosta pelastuneet. He kuvaavat panssarien kauhistuttavaa läpimurtoa, miten miehiä joukoittain ruhjoutui telaketjujen alle tai ammuttiin tykeillä riekaleiksi. Ja taas he juoksevat, juoksevat viimeisillä voimillaan, kunnes uupuneina lopulta sortuvat tiepuoleen.

Mutta onneksi on pakokauhu ohimenevä ilmiö. Vähitellen saavat johtajat taas joukot käsiinsä. Ensin pienempiä, sitten yhä suurenevia mies- ja kuormastojoukkoja saadaan pysähtymään. Ne ohjataan tien sivuun ja ryhdytään järjestämään niitä kompanioiksi, pataljooniksi ja kuormastokolonniksi. Aletaan myös haalia kokoon tien varteen heitettyjä tavaroita, mutta aseisiin jätettyjä konekiväärejä, panssaritorjuntatykkeitä enempää kuin teltojakaan ei enää koskaan saada takaisin.

Hämärän laskeutuessa maille on Piitsoinojan asema tyhjä, siellä ei ole enää omia, mutta ei liioin vihollisiakaan. I/JR36 viipty yhä asemissaan pari kilometriä lännempänä, ja kun kaikki on rauhallista, ryömivät sen miehet teltoihinsa ja — nukkuvat. Eivät sentään kaikki! Tiedustelupartioita työnnetään eteen ja nämä havaitsevat, että Piitsojoen kylässä on ällistyttävän vähän vihollisia, panssareitakin vain pari kappaletta.

Vihollinen antoi pataljoonan nukkua rauhassa, se antoi pioneerien valmistella tietä miinoitusta varten, yksinkertaisesti: vihollinen ei jatkanut etenemistään Piitsoinojaa kauemmas. Ja 5. 12. kello 1 jätti I/JR36 asemansa siirtyäkseen rykmenttinsä yhteyteen. Matkallaan se keräsi pakolaisten hylkäämiä tavaroita niin paljon kuin jaksoi mukanaan kuljettaa ja saapui Kollasjoen taakse päivän juuri alkaessa sarastaa.

Näin siirtyi IVAK:n päävastarinta-asema Suojärven tien suunnassa Piitsoinojalta Kollasjoelle tai kuten nykyisin yleisemmin sanotaan, Kollaanjoelle. Entistä asemaa ei joulukuun 5. päivänä tehdystä yrityksestä huolimatta enää saatu palautetuksi omien haltuun.

Mitä JR36:een tulee, laskettiin IVAKE:ssa sen

Venäläinen "suksikelka", johon on sijoitettu panssarisuojus kiväärimiestä varten

olevan taisteluelkpoinen aikaisintaan 7. 12. aamulla. Se oli juossut pakoon panssarivaunuja, koska se ei vielä koskaan ollut moisia hirviöitä nähnyt, mutta samalla se oli myös niihin tottunut. Enää ei tapahtunut, että rykmentti olisi niiden edessä hätkähtänyt, ja tulemme myöhemmin näkemään, miten se oli läksynsä oppinut.

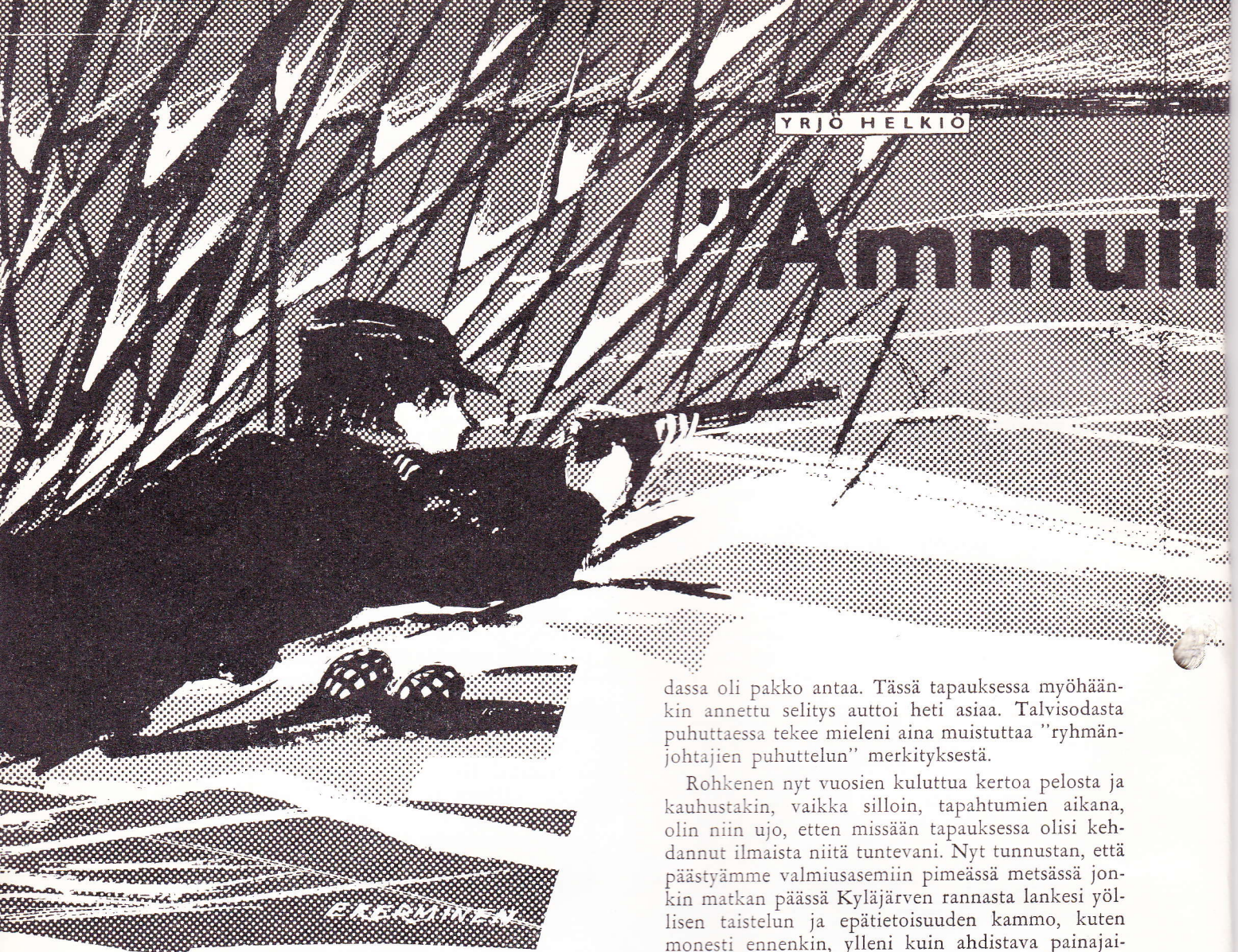
IVAK:n johtoonkin ulottui Piitsoinojan taistelun vaikutus. Kenraalimajuri J. Heiskanen siirrettiin nimittäin Ylipäällikön käyttöön ja hänen tilalleen määrättiin kenraalimajuri J. W. Hägglund. Armeijakunnan keskuudessa tämä herätti tyrmistystä, sillä eihän kenraali Heiskanen mitenkään ollut Piitsoinojan hyökkäyksen alkuunpanija. Alkoi kiertää huhuja, että autokomppanioiden luovuttaminen siviiliväestön evakuointiin oli äkillinen komentajavaihdon syynä.

Kenraalimajuri Hägglund oli saapuessaan armeijakunnalle tuntematon, ja aluksi häneen suhtauduttiin tietyllä varovaisuudella. Mutta kohta hänet opittiin tuntemaan harkitsevana ja taitavana komentajana, jonka järkkymätön rauhallisuus säilyi vaikeimmissakin tilanteissa ja pian tultiin vakuutetuiksi siitä, että häntä sopivampaa miestä ei hevillä olisi voitu löytää Laatokan Karjalan erämaasotaa johtamaan.

Nuori sotilas

'Ammuit

Er. P 9 osallistui Talvisodan aikana Ägläjärven ankariin valtaustaisteluihin, joiden erästä vaihetta seuraava kirjoitus kuvaa.

ÄGLÄJÄRVEN pienen kirkon tienoo sekä Kyläjärven etelärannikko oli vallattu joulukuun 19. päivän iltana 1939. Jatkotoimenpiteitä varten pidettiin parin kolmen päivän tauko, suoritettiin puhdistustustoimia, tehtiin partioretkiä ympäristöön ja pelättiin kranaatteja ja ilmapommituksia, joilla vihollinen meitä muisti yksinpä saunankäyntiämme häiriten.

Jos edellä mainittu päivämäärä pitää paikkansa, niin jatkotoimenpiteet alkoivat 22. 12. vasten yöllä. Kokoonnuessamme taistelua varten telta-alueemme tielle totesimme, että paljonpuoleisesti tässä on taas miestä asialla, ehkäpä koko komppania Er.P 9:stä, joten varmaa on, että Ägläjärven kylän pohjoisosan valtausta tämä liikkeellelähtö tarkoittaa. Nyt taas olisi mielestäni ollut se vaihe, jolloin ryhmänjohtajakin olisi pitänyt tehdä tietoisiksi kaikesta yritykseen liittyvästä, siis "omista joukoista, vihollisesta, maastosta ja johtajan aikomuksista" jne. Niitä tietoja ei tässäkin vaiheessa annettu, mutta seuranneen yön eräessä sekavimmassa koh-

dassa oli pakko antaa. Tässä tapauksessa myöhäänkin annettu selitys auttoi heti asiaa. Talvisodasta puhuttaessa tekee mieleni aina muistuttaa "ryhmänjohtajien puhuttelun" merkityksestä.

Rohkenen nyt vuosien kuluttua kertoa pelosta ja kauhustakin, vaikka silloin, tapahtumien aikana, olin niin ujo, etten missään tapauksessa olisi kehdannut ilmaista niitä tuntevani. Nyt tunnustan, että päästyämme valmiusasemiin pimeässä metsässä jonkin matkan päässä Kyläjärven rannasta lankesi yöllisen taistelun ja epätietoisuuden kammoo, kuten monesti ennenkin, ylleni kuin ahdistava painajainen. Silmäni tähyystivät kiihkeästi oikealla sivustallamme hämärästi näkyvään notkoon, ja eikös vain siellä alkanutkin näkyä liikettä. Näytti siltä, että ainakin satamiehinen "partio" oli sieltä menossa selkäpuolellemme. Aistiharhaa epäillen tiedustin vieressäni seisovalta luutnantti Ikoselta, oliko meidän hiihtopartioitamme liikkeellä lähiympäristössä. Luutnantti sanoi, ettei hän ainakaan tiedä ja oletti, että ei ole. Viittasin sitten oikealle ja kysyin taas, näkeekö hän tuolla sadan tai puolentoistasadan metrin päässä liikettä. Aikansa notkoon tuijotettuaan Ikonenkin tuli asiasta vähintään epävarmaksi: Näyttää tosiaan siltä... mitenkä sentään lie... hän mutisi. Kohta kuitenkin tuli liikkeelle lähtö, joten sen asian laita sai meidän puolestamme olla miten hyvänsä.

Tässä vaiheessa olisi mielenkiintoista asettaa vihollisen asemaan järven toisella rannalla. Siellä tiedettiin, että piakkoin ne suomalaiset taas tulevat, siitä ei pääse mihinkään. Suomalaiset ovat kovia ja kiukkuisia miehiä, asiansa oikeudesta tietoisia, taitavia ja pelottomia, synkissä metsissänsäkin kuin kotonaan. Hyvä, että tällä kohdalla on avoin järvenselkä vartioitavanamme ja että meillä on konetuliaseita ranta täynnä kilometrin leveydellä. Paha tuolta on suomalaisten tulla. Mutta ne tulevat sitenkin... Ne tulevat varmasti.

sie, gersantti? Näitkö jotaguta?"

Joitakin tällaisia raiteita lienevät vihollisen ajatukset kulkeneet, ja heidän silmänsä ovat herkeämättä tuijottaneet vastaisen rannan hämärään. Tuijottivat tänäkin yönä.

Samassa kouraiseekin jo kylmä vatsanpohjaa. Eikös tuolla vastarannalla luodon ja metsän välissä näy jotakin tummaa, mitä siinä ei vielä äsken näkynyt? Näkyy varmasti! Aivan selvästi. Nyt sieltä suolta miestä kuin laavaa tuonne saaren taakse. Nyt ne tulevat!

Voittamaton kauhu työntyy äärimmäisenä oikealla olevan konekiväärimiehen sieluun. Tekisi heti mieli avata tuli, mutta toverit komentajat ovat määränneet, että tuli avataan vasta sitten, kun hyökkääjät ovat päässeet järven puoliväliin. Kaik-

Etuviikokomppania on saamassa takaisin oikealla hämmöttävän telttansa, jonka kohdalle viimeinen vaunu ammuttiin tuleen. Aglajärvi 20. 12. 1939

kien tuho on silloin varma, sanovat johtajat. Arvioivat varmasti väärin. Jos ne pääsevät puoliväliin asti, niin loput 300—400 metriä ne tulevat lentäen, ja silloin on meidän tuhomme varma.

Ampuja vapisee, peukalot painuvat huomaamatta eteenpäin, ja silloin karkaa lyhyt, kimalteleva suihku hänen koneestaan aukealle.

Toveri äärimmäisenä vasemmalla on samassa tilassa kuin toveri oikealla. Hän näkee suihkun kiihtävän oikealta laidalta vastarantaa kohti. Aah! Toveri komentaja on muuttanut mieltään. Jo saa ampua. Toveri painaa peukalonsa pohjaan asti ja antaa pelinsä soida. Samassa silmänräpäyksessä leimahtaa äärimmäisten miesten piirtämä viuhkan muotoinen kolmio täyteen tulta. Tuhannet tuliset kipinät kiitävät viiruina vastarannan luotoa kohti. Valojuovien leikki on kuin välkkyvän virran kimaltelua synkässä yössä. Valtavan kaunis näky, mutta lieneekö sillä yhtään ihailijaa. Ei ainakaan luodon takana, missä suomalaiset valmistautuvat järven ylitykseen.

Tätä sotakokemukseni erästä kolkointa elämästä muistelllessani olen tosiaan ihmetellyt, miksi vihollinen avasi tulensa näin aikaisin, vaiheessa, jolloin joukkojemme pääosa oli vielä metsän suojassa ja sieltä jo ulos tullut osa vähän matkan päässä olevan luodon takana.

Olin ehtinyt makuulle luodon suojaan ja silmälin juuri vastarantaa edelläkuvatun tulituksen alkaessa. Yhtäkään miestä ei ollut vielä avoimella järven pinnalla, tulituksen alettua ei yksikään myös mennyt, — ei olisi tullut mieleenkään. Katselin suojaapaikastani kauhun sekaisella kummastuksella valojuovien leikkiä aavalla ja kuulin "mustien" luotien parvina vikisevän ylitemme metsän puihin. Valojuovaluodeista suuri osa väsyi jo ennen saarta, mutta tavalliset tulivat perille vielä täydellä teholla. Makasimme mitään puhumatta, sanaakaan sanomatta synkkinä, litteinä kuin luteet lumessa

tulivirran ehtymistä odottaen. Mutta se ei tuntunut ehtyvän. Lähtökäskyäkään ei kuulunut. Virta vilisti edelleen. Jos yksi tulisuoni katkesi, niin toinen sytyi kuin sitäkin kiivaampana. Odottelimme. Aikaa kului, ehkä kymmenen minuuttia, ehkä puoli tuntia, — puoli ikuisuutta. Harmaa taivas kaukana taustalla oikealla rävähti silloin tällöin valkoiseksi, vastarannalla kiipesi punainen valoraketti hitaasti yläpuolella olevaan puolisuomuiseen ilmaan. Idästä lähetetyt kranaatit ujelsivat ylitsemme, ja kaukana takanamme taivas leimahteli ammusten perille tuloa tiedoittaen.

Äkkiä pärähti luodon vasemmalla laidalla oma konekiväärimme ääneen. Totesin, että sen sarjoja eivät valoluodit kirkastaneet. Samassa hiipi edessäni joku upseeri, joka sanoi kiihkeällä äänellä:

— Pataljoonasta on tullut käsky, että hyökkäys on heti aloitettava. Olemme jo myöhässä aikataulusta. Ottakaa kukin ryhmänne ja lähtekää täydellä vauhdilla yli!

Käsky oli kovaääninen ja selvä. Miehet joka puolella kuulivat sen, joten oletin, että kaikki lähtevät nyt ilman muuta yhtäaikaa.

Lähdöstä tuli hieman omituinen, etten sanoisi koomillinen. Loikattuani muutamalla harppauksella pienen saaren yli tulin jäälle. Lumi järven pinnalla oli tiivistä ja kantavaa. Hilppasin täyttä vauhtia satasten metriä ja huomasin olevani nopein, koska en nähnyt ketään vierelläni. Sitten jokin vastaan ryöppyvä helminauha pani minut heittäytymään makuulle. Katselin sivuilleni ja taakseni ja totesin ihmeekseni, että olin yksin jäällä. Mikähän väärinkäsitys minulle nyt tässä tuli?

Odottelin jonkin aikaa, mutta kun ketään ei kuulunut, palasin takaisin lähtökuoppaani. Siellä makasivat miehet luteen litteinä entisillä sijoillaan äänettöminä, synkkinä, sanaa sanomatta. Ja virta vastarannalta pulppasi jatkuvasti, nyt jo sentään hieman lieventyneenä.

Meni taas aikaa muutama tuokio, jonka aikana tulitus yhä heikkeni. Sitten kuului oikealta sivustaltamme ääniä, aseitten kolinaa ja jokin komentosana. Samassa huomasin, että metsän pimennosta oikealta ilmestyi jäälle kumman kookkaita, tummia hahmoja, jotka lähtivät kuin liukuen etenevästi nopeasti aukealle.

— Siellä jo mennään! Nyt mukaan joka mies! huusin kovalla äänellä ja syöksyin uudelleen saaren yli. Kuulin kahinasta ja kolinasta, että muitakin tulee ja paransin vauhtia. Äsken niin kauhistuttavalta näyttänyt ylitysyrittäminen tuntui nyt sujuvan vallan komeasti. Vihollisen tuli oli jo aivan ”linnunlaulun” asteella, — miksi sitten muuttunee, kun lähemmäksi päästään?

Perästäpäin olen ajatellut, että kangistava pelko, joka piti miehiä paikallaan niin kauan, oli kenties kaikkien pelastus ja koko yrityksen onnistumisen edellytys. Sanoisin, että Jumalan varjelus tuli tällaisessa muodossa. Hän antoi hermostuneitten vihollistemme aloittaa ammuttansa liian aikaisin ja jatkaa sitä mielettömästi aseitten epäkuuntoon jou-

tumiseen asti. Piiput vääriksi, lukot liikkumattomiksi, vikaa mitä hyvänsä, — niin arvelen tapahtuneen, — ja sitten oltiinkin jo vaiheessa, missä ylitys sujui todella kuin lentämällä. Ainakaan lähimmässä naapuruudessani ei kukaan jäänyt tattereelle, ja kohta pureduimme tiheinä parvina vihollisen hallitsemaan rantamaastoon. Oma konekiväärimme takoa raksutteli yhä luodon kärjessä. Se ampui valoluodeita alunperin liian läheltä vasenta sivustaamme ja teki rannalle päästyämme yhdestä sotamiehestämme käsi-invalidin.

Tällainen oli Ägljärven pohjoisrannan valtauksen pelinavaus ”minun näkökulmastani”.

Avausta seurasi heti myös jatko, jota kesti seuraavan päivän iltapuoleen asti. Ratkaisu tosin tapahtui jo aamun valjetessa, mutta jälkipeluu vei sekun aikansa.

Saatuamme jalansijaa rannassa levittäydymme rantapenkan suojassa ketjuun ja aloitimme saman tien nousun rinnettä ylöspäin. Paikkani lienee ollut jossakin pitkän ketjun keskivaiheilla. En tuntenut niitä, joiden keskellä liikuin. Koko komppania oli minulle vasta muutaman päivän tuttu. Mukanani saattoi olla oman joukkueeni miehiä, saattoi olla muita. Mikä tietää, vaikka joku vihollismieskin olisi parustanut jonkin matkaa mukanamme siirtäytyäkseen jostakin rantapuskasta ylemmäksi kiivenneiden omiensa luo.

Lumessa rinteellä tuntui olevan jälkiä kauttaaltaan ja tämän tästä tuntui jalkojen alla kovaksi tallattu polku, joita oli pitkin ja poikin joka suuntaan. Kenttäjohtoja virui samoin kaikkialla. Suoraan edessäni häämöitti varmaankin metsän reuna, lähellä vasemmalla oli jokin pitkä rakennus ja sen edessä ylempänä näytti olevan matalaa pensaikkaa.

Kokonaiskuvaksi tästä taistelusta on varmaan monen mukana olleen lähtemättömään muistiin jäänyt helvetillisen metelin yö, jonka aikana erilaatuista tulta tuntui suitsuavan jokaisesta rakennuksesta, kellareista, vinteiltä, saunoista, kuopista, kumpareista, pensaikoista ja metsistä. Kaikkia tällaisia tulitussuojia tuntui mäki olevan täynnään, ja yön pimeydessä suuntasimme kiväärinlaukauksemme, konepistoolisarjamme ja armoittomat käsi-kranaattimme kaikkia tultasuitsevia paikkoja ja joista paukkinaa kohti. Tänä yönä opin äänestä arvioimaan monia ”elintärkeitä” asioita: opin tarkasti erottamaan sivulle, vinosti kohti tai suoraan kohti ampuvan konetuliaseen, hyökkäysvaunutykin, ki-

väärin ja minkä hyvänsä aseiden äänet. Tällaisten äänihavaintojen vaihtelussa liikuin väliin huoletta pystyssä, toisin ajoin kumarruksissa tai kontaten ja monen monta kertaa heittäydyn salamannopeasti isänmaan kamaraan laudan matalaksi, varmana siitä, että nyt tuo juuri minua kohti kääntyvä putki antaa minun maistaa "rautaisannosta", ellei isänmaa peitä minua puolen metrin maakerroksella.

En tiedä, kuinka moni mies sinä yönä eksi omista lähitovereistaan, mutta minä ainakin jouduin alkuvaiheessa täysin "vieraaseen porukkaan". Edellisten päivieni kokemuksista minun olisi tullut tietää, että käytännön sodassa ei kaikki suju jonkin taisteluharjoituksen edellyttämässä tulen ja liikkeen vuorotahdissa, ei ainakaan niin nopeasti kuin olin kuvitellut. Huomasin, että hoppu ei aina ole hyväksi edes omaa maata vallattaessa. Pidin kohdallani liian kiirettä ja sitten huomasin makaavani ilman ryhmää rinteen puolivälissä, jossa tuntui ihan käsin kosketeltavan paksua vierasta hajua ja kuului outoa, "partaista mongerrusta" muutaman metrin päästä. Karneata pelkoa tuntien muistin, kuinka sotaan tullessani olin rukoillut, että säästyisin käsikähmään joutumasta, mutta että saisin sitä enemmän tilaisuutta kättä pitemmän käyttämiseen, missä taidossa tiesin hallitsevani kaikki jalkaväen aseet "pinnaa vaille" erikoismestarin tasoisesti. Nyt oli vihollismiehiä aivan käsivarren mitan päässä, mutta millaisessa piilossa, sitä en käsittänyt. Todennäköisesti nämäkään eivät tietäneet minun läsnäolostani. Siinä täytyi olla jokin myyränkolo, missä miehet olivat lumipinnan alapuolella. Taistelun painopisteet olivat tällä hetkellä kahden puolen keskustaa, lievempi oikealla ja kovempi vasemmalla, joten tässä piilossa vain odoteltiin.

Kotvaan aikaan en uskaltanut liikahtakaan. Sitteen tilanteeseen tuli lisäväriä. Muutaman kymmenen metrin päähän vasemmalle avoimelle hangelle ilmestyi jostakin ylempää kolme tummaa täplää, jotka kuuluivat kolistelevan pikakiväärin koneisto- toa. Siinä olisi nyt ollut maaleja, mutta näissä olo-

suhteissa ei ampuminen maittanut. Mitä ihmettä tekisin. Ei tuntunut mukavalta, että hyväkuntoinen kersantti makaa hangella toimettona monien muiden ollessa kovissa töissä. Mitähän, jos heittäisi rautamunan tuohon ääniä kohti ja käyttäisi sitten hämminkituokiota äkilliseen perääntymiseen? Sitä oli yritettävä.

Kaivoin käsikranaatin taskustani ja irroitin messinkiholkin, sitten varmistin pohjan jalkojeni alla, nousin äkkiä ylös, täräytin pommin iskurikannan kiväärini perään, lennätin munan menemään ja syöksyin juoksuun taaksepäin, omia kohti kuin hengen hädässä. Juoksusta tuli lyhyt. Kompastuin johonkin lankaan ja suistuin juuri pommini jymähtäessä suulleni melko syvään ojaan, jollaista en tullessani ollut huomannutkaan. "Kolmen täplän" taholta alkoi pikakivääri heti räkättää ylitseni, mutta "partaisten äänien" suunnasta ei kuulunut mitään. Jäi arvoitukseksi, mitä siellä oli ja miten siellä kävi. Itse jatkoin perääntymistäni järven rantaan kohti laskeutuvan ojan uomassa ja huomasin pian, ettei tässä enää ainakaan käsikämmään joutumiseen vaaraa tällä erää ole. Suunnistin sitten rannassa olevaa pitkää rakennusta kohti, jonka pihassa näin miehiä mustanaan.

Tilanne rinteellä jatkui sekavana vielä hyvän aikaa. Vasemmalla siivellä tapeltiin jatkuvasti, mutta tässä rakennuksen vaiheilla suuri määrä miehiä tapoi vain aikaa.

Oleskelu rakennuksen edessä muodostui kohtapuolin kuitenkin kuumanaiseksi. Vihollinen oli jostakin ylemmistä asemistaan huomannut "joukkojen kokoamispaikan" ja rupesi päästelemään sekaan jonkin pikkutykin ammuksia suoralla suuntauksella. Rakennuksen seiiniin osuneet alkupalat saivat seisaallaan olevat painumaan mataliksi, ja seuraavat pinnassa ylilentäneet aiheuttivat porukassa kuhinaa kuin muurahaispesässä. Joku tiukka ääni käski kaikkia siirtymään nopeasti alas vasemmalle. "Pannaan siellä ketju taas kuntoon", jatkoi sama ääni.

Etulinjan miehiä taistelutauon aikana nuotiolla

Rakennuksen tienoo tyhjäksi nopeasti, ja miehet pujahtelivat neuvottuun suuntaan. Sitten ilmestyi vasemmalta sivustalta joukkueen verran miehiä, etunenässä luutnantit Vesterinen ja Ikonen, jotka olivat tunnustelleet vasemman laidan kovuutta ja saaneet arvokkaita tietoja. Luutnantti Vesterinen antoi lyhyen tilanneselostuksen, josta kävi ilmi, että edessä on lujasti varustettu linja, ukkoa ja koneasetta runsaasti ja ylempänä tiellä hyökkäysvaunuja toimintavalmiina. Oli muodostettava ketju ja noustava suoraan tukikohtaa kohden. "Maastoa hyväksikäyttäen hiljalleen lähemmäksi ja sitten pannaan tavaritsit tiukalle joka suunnalta", selitti Vesterinen.

Kohta oltiinkin toimimassa ohjeen mukaan. Keskusta, missä minäkin jälleen olin, nousi suoraan päätukikohdaksi arvioitua paikkaa kohti, oikea sivusta kaartoi vähitellen vasemmalle. Vasemman sivustan toimia en nähnyt, mutta kai se kaarsi puolestaan oikealle. Vihollisen asemien ympärille muodostui näin puolimpyrjän muotoinen rengas, joka ennen pitkää pääsi varsin lähelle tavoitetta ja asetui paikalleen lumeen. Vihollinen häiritsi tätä varsin salaperäistä lähestymistä kahdella konekiväärillä, mutta ketjustamme ei tässä vaiheessa ammuttu juuri ollenkaan. Oikealla sivustallamme rupesi kuulumaan valitusta ja avunhuutoa, joten vihollisen konekiväärin olivat saaneet saalista. Lääkintämiehiä huudettiin apuun.

Minua mieskohtaisesti alkoi konekiväärien tulitus kiukuttaa vallan vimmatusti. Ihmettelin, miksei mikään omista konetuliaseistamme yritä tehdä mitään niiden vaimentamiseksi. Missä pikakiväärin?

Vasta hetken päästä tuli mieleeni, että kiväärillähän se vaimentaminen voi käydä yhtä hyvin. Yksinäinen luotikin voi olla varsin vastenmielinen ja tehokas säikyttäjä.

Edessäni oli jokin pahka, kivi tai maapenkka. Ojensin pystykorvani, "tuhannesti tutun veljeni", ja suuntasin sen ensiksi kauempana olevaa konekivääriä kohti. Tähtäys oli täten puolivalmiina ja hetkellä, jolloin konekivääri alkoi suitsuttaa, sain valoa vasten asian tarkemmaksi ja laukaisin. Vihollisase vaikenä heti. Sitten rupesi lähempänä oleva kimaltelemaan melkein kohti ja sai saman tällin. Kauempana oleva yritti uudelleen, mutta laukauksen saatuaan vaikenä kuin napista painaen. Parin kolmen vuoropuhelun jälkeen "kuorot" vaikenivat tykkänään, jolloin katsoin soolopelin voitaneen kilpailussa.

Vähitellen vaikenivat kaikki muutkin äänet yöllisellä kuoleman kentällä. Tuli hiljaisuus.

Mutta hiljaisuus voi joskus olla suurta meteliä vaarallisempi. Sellaisen aikana voi jollekin tulla aavistus "kierosta pelistä". Pieni pelko herää tällaisesta aavistuksesta ja kasvaa pian kymmenkertaiseksi. Silloin joku voi ilmaista aavistuksensa vaikkapa sanalla "kaasua" tai sanaparilla "vihollinen saartaa". Lähin naapuri kuulee ääneen lausutut epäilyt, henkäisee samat sanat säikkyneesti eteenpäin, kunnes epäily menee täytenä tietona kuin "käsky läpi" koko ketjun.

Jotakin tällaista lienee sattunut oikealla sivustallamme. Me keskustassa olevat näimme odottamatta levotonta liikettä oikealla. Siellä hypittiin pystyyn, siellä pujahtettiin taakse päin yksin kappalein, sitten ryhmin, ja lopuksi näkyi kokonainen sekava lauma, joka rynnisti pakoon rantaa kohti minkä pääsi. Tauti tarttui tuokiassa koko ketjuun. Miehiä läheltäni kimposi ylös ja säntäsi juoksuun mars mars, väärään suuntaan. Olin itse niin hyvissä asemissa, etten millään olisi halunnut nousta. En myöskään käsittänyt, miksi yhtäkkiä luovutaan vaivalla hankituista eduista, hyvistä asemista, puolesta voitosta suoraan sanoen, hetkellä, jona ei aikaisempiin verrattuna tuntunut olevan mitään häntää.

— Minne menette? Mitä on tekeillä? Miksi asemat jätetään? Huusin kysymyksiä miesten perään. Kukaan ei ehtinyt vastata. Ensimmäisinä lähteneet olivat jo ehtineet järvelle. Siellä mennä kipitti mustia miehiä kohti "kotirantaa". Täysi vauhti oli jatkuvasti "päällä". Voi hyvät pojat, mikä manöveri! Ja perään oli lähdettävä.

Rannassa tapasin muitakin hitaita ja tilanteen kummastelijoita ja perääntymisen kiroajia, mutta juoksuksi pistimme lopulta mekin, ja omin korvin kuulimme jostakin kauempaa kauhistuneella äänellä huudetun sanan "kaasua".

Järven rantaviivan tienoille olikin yön tässä vaiheessa ilmestynyt harmaata, kaasumaista pilveä, jollaista tavallisissa oloissa sanotaan sumuksi. Ensi kerran tänä yönä minua nauratti, ja siinä ilossa koettelini, oliko symbolinen "Selinsky-Gummant" vielä säilynyt kupeellani. Siinähan se kyllä ja haittasi juoksua. Kiskaisin kannikenauhan poikki ja heitin toosan sen pitkän tien.

Mitähän nyt mietittiin vihollisasemissa? Varmaa on, että sieltä oli tarkasti seurattu toimenpiteitämme ja havaittu nyt valtavasti huojentuen, että Ägläjärven taistelu tuntuu yhtäkkiä paljon mukavammalta. Moni äsken vielä kauhun kangistama tavaritsikurkku laukesi karheaan röhönauruun, ties vaikka vodkapullokin olisi lähtenyt kiertämään, ja soromnoo-tunnelmassa annettiin suomalaisten mennä kaikessa rauhassa "omalla painollaan".

Joukkojemme "omaa painoa" kesti vastarantaa saakka. Kun me peränpitäjät ehdimme muiden joukkoon, oli luutnantti Vesterinen juuri puhumassa. Hän ei moittinut eikä haukkunut, kummatelipa vain ensin ja sanoi sitten lujalla äänellä, että suomalainen ei lähde tällä tavalla pakoon missään tilanteessa, saati sitten tällaisessa, jossa peli on jo melkein valmis meidän eduksemme. Aamun sarastaessa selviää lopullisesti. Koko pataljoonamme on hyökkäyksessä mukana! — Tässä kaksi komppaniaa ja pohjoisesta päin tulee kohta kolmas. Nyt lähettään kaikessa rauhassa takaisin. Jokainen menee omaan äskeiseen paikkaansa ja päivän valjetessa pannaan taas toimeksi. Muuta ei luutnantti sanonutkaan, ja niinpä sitten lähdettiinkin taas yli järven.

Vihollinen oli saanut korkeintaan puolen tunnin tauon. Voidaan kuvitella kuolemaan vihkiytyneit-

Pikku-Ruuskanen (myöhemmin kaatunut) pikakivääreineen Ägläjärvellä 22. 12. 1939, jolloin vallattiin kylä talo talolta

ten vihollisten tunnelmia heidän nähdessään järven pinnan mustuvan uudelleen. — Suomalaiset vaihtoivat joukot... Nyt tulee tuore rykmentti... Pelimme on pelattu!

Uuden ylityksemme aikana ei kummaltakaan puolelta ammuttu yhtään laukausta. Vaikutti tosiaan siltä, että ratkaisu on jo tapahtunut. Sivuilemme vilkuilematta menimme kukin entisiin asemiimme, minäkin suoraa päätä äskeisen pahkani taakse pystyssä kävellen. Ihme oli, ettei vihollinen yrittänytkään estää tuloamme. Tosin oli vielä pimeää, mutta valkoista pohjaa vasten olivat kaikki liikkeemme kuitenkin melko selvästi todettavissa. Repaleiset lumipukumme eivät tässä vaiheessa merkinneet mitään.

Vietettiin taas "hiljaista hartautta". Maattiin asemissa, paleltiin ja odoteltiin aamun sarastamista sekä pohjoisesta tulevan painostuksen alkamista. Joku taisi vetää hangella pienet nokkaunetkin, eikä sellainen ajatus ollut kaukana minustakaan. Vanhan kytän halu veti kuitenkin toimintaan, ja sellaista mahdollisuutta ajatellen pidin 60—70 metrin päässä olevan pensaikon reunaa jatkuvasti silmällä. Arvelin, että vihollisen konekiväärin olivat edelleen tuossa edessä asemissaan. Aamun sarastaessa niitä varmasti aiotaan taas käyttää, jolloin meidän asemamme huononee kovasti.

Aamu lähestyi melkein huomaamattomin askelin. Aikaisemmin metsältä näyttänyt pensaikko piirtyi selvemmin esiin. Vaistonani sanoi, että kohta siellä joku liikkuu. Kiväärini oli suunnattuna, ja sormi liipasimella.

Samassa näinkin liikettä. Jostakin lumipinnan rajasta nousi valkopukuinen hahmo, mies täyteen mittaansa varmana siitä, että lumipuku tekee hänet vielä täysin näkymättömäksi. Mutta vihollinen ei ollut ottanut lukuun sitä, että pensaiden tai oksien tummaa taustaa vasten hän oli kuin valkoinen silhuetti, jonka rajat näkyivät täysin selvästi. Siinä tulee mies konekiväärin luo! Painoin poskeni kiväärin perään, sijoitin hahmon tähtäimen korvakkeiden väliin ja ammuin kuvion keskeltä läpi. — Tämä oli sitten neljästoista Ägläjärven äärillä, laskin itseskeni.

Yksi laukaus kauan kestäneessä hiljaisuudessa, — siihen ei omien puolelta moni kiinnittänyt huomiota. Vierelläni makaava hiljainen korpraali Jeskanen sentään kysyi:

— Ammuit sie, gersantti? Näitgö jotaguta?

Kehoitin Jeskasta tarkkailemaan pensaikon reunaa ja ilmoittamaan, jos näkee "jotaguta". Näin itse kuitenkin jälleen ensin, — samanlaisen valkoisen silhuetin hieman toisessa kohdassa. Näetkö, Jeskanen?

— Ka togi näen. Suihgoa!

Taas kajahti yksinäinen laukaus, ja Jeskanen huokasi:

— Gui salama isgust hää taittu.

— Tarkataan jatkuvasti vain, sanoin Jeskaselle. Vielä niitä nousee. Siinä on pari konekivääriä josakin edessä. Yrittävät ampumaan.

Kaksi uutta yrittäjää ilmestyi vielä muutaman minuutin aikana samoin tuloksin. Miltähän ampumahaudassa makaavista lienee tuntunut? Vallin-

neessa tilanteessa, "psykologisen paineen" kireimmässä kohdassa, täytyi olla järkyttävää havaita, että neljä laukausta ammuttiin ja neljä miestä kaatui. Molemmilla puolilla vaistottiin, että loppuratkaisu alkaa minä hetkenä hyvänsä. Viholliselle olisi kiivas konekiväärien laulanta ollut jo menetetyin taistelun mieleisin loppusoitto ja halutuin hautausvirsi, mutta konekivääreille ei enää kukaan uskaltanut lähteä. Antautuminen tai paon yrittäminen tuli jo pelokkaimpien mieleen. Niin sitten kävikin, että heti neljännen kaaduttua pujahti "maan alta" hängelle kaksi ruskeatakkia kiireistä pakoa yrittäen. Sitten kömpi esiin jo kolmas, neljäs, useita sieltä täältä, ja silloin jo moni silmä ketjustamme huomasi tilanteen kehittyneen pitkälle. Kiväärin ja pikakiväärin joka puolella rämähtivät kiivaaseen tulitukseen ja luodit pieksivät pensaikon seutua tiheänä sateena.

Tämän touhun aikana aamu valkeni yhä. Tullemme kävi yhä tarkemmaksi. Pakenijoita kaatui yhtenä. Nyt oli aika tehdä loppurynnäkö. Syöksyimme ylös ja kiirehdimme juoksujalkaa valtavasti huutaen kohti vihollislinjaa, jonka suojista alkoi sinkoilla käsikranaatteja etumaastoon. Olin jättänyt kiväärini äskeiseen asemaan ja juoksin parbellum kourassa eteenpäin. Pääsin aivan kaivannon ääreen ja samassa näin edessäni ennennäkemättömän vihollisnaaman, silmiä myöten karvaisen gorillan kallon, jonka kupeesta voimallinen käsi sinkautti sihisevän kranaatin lentoon. Siinä oli paha paikka, mutta pommi lensi kauas ylitseni, ja uutta ei partajehu ennättänyt heittää. Kolmen metrin päästä laukaisin kaksi kertaa peräkkäin partaa kohti. Samassa pääsi joku miehistämme kaivannon sivustaan ja suitsutti sieltä lippaan tyhjäksi ampumahaudan pohjaa lakaisten.

Viimeiset vihollisemme Ägläjärven äärillä olivat vainajiksi vihkiytyneitten kovaa ja karmeata joukkoa, josta ei kuulunut itkua eikä valitusta. Yksikään ei antautunut, mutta monet "kaatuneetkin" ampuivat tai heittivät ilmi tullessaan viime tingassa käsikranaatteja. Vielä tunteja myöhemmin, kun jotkut huolettomat tulivat kulkeneeksi ampumahaudan katettujen paikkojen yli, ammuttiin niiden alla olleista ruumispuinoista automaattikiväärin sarjoja katon läpi että multa ja sammalet sinkoilivat. Ainakin neljä joukostamme joutui tällaisten sala-ampujien laukauksista vaikeasti haavoittuneina sairaalaan. Puhdistustoimemme saivat perin armottoman luonteen. Käsikranaateilla ja konepistoolisarjoilla varmistimme pitkin kaivantoa kaikki vähänkin epäilyttävät kohdat.

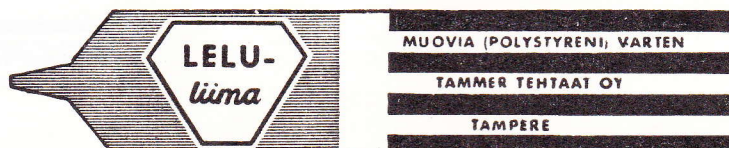
Pohjoisesta saartava komppania pääsi näissä vaiheissa kylän tuntumille ja tulitti tullessaan reippaasti meitä, jotka heiluimme jo isäntinä mäellä. Oli pakko suojautua vihollisen kaivantoon kiväärien, käsikranaattikasojen ja ruumiiden päälle.

Vasta puolen päivän jälkeen saatiin asiat siihen järjestykseen, että kylä alkoi tuntua turvallisemmalta ja varmistus itään päin pitävältä. "Yöloysisissä" olleet komppaniat saivat lähteä teltoille.

Olin yön kuluessa jossakin vaiheessa varmaankin vilustunut perusteellisesti ja puolen päivän tie-noissa tunsin olevani melkoisessa kuumeessa. Hakeuduin tuulensuojaan tien vieressä olevaan taloon ja jäin tästä syystä jälleen komppanioista, jotka olivat paluutiekseen ja kotipolukseen valinneet avoimen Kyläjärven jään ja saman kaistan, mistä olimme yöllä hyökänneet ja muuten edestakaisin pinksimeet. Rannalle tultuani pahoittelin myöhästymistäni, mutta sitä kesti varsin lyhyen ajan, ja tilalle tuli vielä kerran Ägläjärven vaihteiden aikana kauhu, — tällä kertaa toisten puolesta. Kun tiheänä parvena ylittävät, "rauhaarakastavat" komppaniamme olivat päässeet vajaan puoliväliin järven jäällä, alkoi kaikkien yllätykseksi idästä päin yhtäkkiä kuulua venäläisen konekiväärikuoron kammottavaa laulua. Minusta tuntui kuin kuorossa olisi ollut ainakin viisikymmentä "balalaikkaa", ja saatoin kuvitella, millä kiihkolla raivoisan kostonhimon vallassa olevat pelimannit painoivat nappia lautaan. Onneksi oli matka tälläkin kertaa liian pitkä, ja korkea varjelus uupuneiden suomalaisten suojana. Tulimyrskyn puhjettua tämä satapäinen sotilasosasto tosin "kaatui viimeiseen mieheen", mutta nousi pian taas ylös, kaatui uudelleen, nousi, juoksi, syöksyi, kaatui ja nousi epäluokiset kerrat muutaman kauhistuttavan tuokion aikana, mutta hinautui kuitenkin vähän kerrassaan kohti toista rantaa ja turvaa, minne lopulta joka mies nähdäkseni pääsi.

Oma paluutieni oli sananlaskun mukaan "virsta väärää", mutta sekään ei ollut aivan vaaraton. Aluksi joku rannan kuoppaan tai pensaaseen jäänyt häikäilemätön vihollismies saatteli minua rannasta kiväärin laukauksin ja sitten sain koko matkan jopa tykkitulta, vähän liian komeata, ollakseen pelkästään minun kunniakseni tarkoitettua. Väsyneenä, kuumeisena ja kaikin puolin turtuneena talustelin hiljalleen eteenpäin ja ajattelin, että tulokoon lisäksi vaikka ilmapommitus, niin "maihin" en mene.

Ägläjärven valtauksen jälkeen Er.P 9 pääsi lepo-voorolle, jota se vietti Ägläjärven etelärannan tuksu tulleessa männikössä. Minä jouduin kuume-potilaana jouluksi Luutalahden kenttäsairaalaan lakanain väliin. Pääsin terveenä takaisin parahiksi vaiheeseen, jolloin pataljoonamme lähti uusiin tehtäviin Viitavaaralle, paikalle, jota sittemmin myös kauhujen vaaraksi kutsuttiin.

Joutseno
Hackman
Sarameri Erik

UPO SINIVIIRI

– uusi UPO-pesukone
jossa on uusi äänetön,
vesitiivis **Upower** moottori

(lue: uu-pauö)

Hopeanhoitoisen U-POWER-moottorin ovat Upon omat insinöörit suunnitelleet nimenomaan pesukonekäyttöön. U-POWER poikkeaa rakenteeltaan täysin muista pesukonemoottoreista — siinä itse moottorin akseli pysyy paikoillaan, sensijaan ulkopuolinen roottori pyörii. Tämän toimintaperiaatteen ansiosta pesukonekäytölle ominaiset sysäykselliset ylikuormitukset tasoittuvat. Kevyt, ruostumaton U-POWER toimii miltei äänettömästi ja on erinomaisen käyttövarma olematta alijänniteherkkä — se käynnistyy ja käy varmasti myös heikossa maaseutuverkossa. Moottorin rauhallinen ja varma alkukäynnisty estää vaatteiden kiertymistä.

2,2 kg UPO - SINIVIIRI tuo lisäksi kaikki nämä uutuudet entistä vaivattomampaan pyykinpesuun:

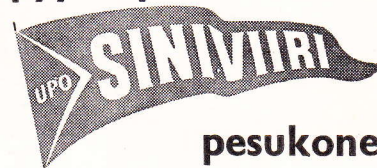
- UUSI vääntöpuristin
- UUDET leveämmät telat
- UUSI puristustehon säätö
- UUSI tyhjennysletku
- UUSI kumireunus

Hyvinvarustettu UPO-huoltoverkosto kautta maan!

Hinta 32.000:—

Myös vähittäismaksulla!

... jo seuraavaksi
pyykkipäiväksi

pesukone

Valmistaja: UPO OSAKEYHTIÖ, Lahti. Myyvät hyvinvarustetut alan liikkeet.